

1801 - 1900

886

5886

~~A/3/8/82~~

1801

P.P. 1801-1900

K34/82

Division of
property in
divorce

H. M. Mohlabe,

Bethany Mission,

P.O. Box 39,

Trichardtsdal,

12-12-1951.

pp. 100 x f. 3.7 = 37 pp typed
= £3-12-0

Tema ya 21.

rec. 12/1/52

Thoto ya ba thalansi ka roganô ya yona.

Temana ya 1: Diphathô tša thoto.

3877 Thoto ya lapa. Mosadi ge a du-
tši lapeng o na le thoto. Monna le yêna
o na le ya gwe thoto. Bjale ge mosadi
a ka thala a tšeyana le monna yo
mongwe, thoto ka moka ke ya monna.
A ka the gomê a boya go tšilo nyaka
thoto e we e molebanego. Mosadi o wa
rogana le monna wa gwe ka mokhwa
o, o swanetsê go tšeya tša gagwe pe-
le ya gore a tšoge. Ge a ka lebala a
šiga the thengwe ke moka the lope-
tšê mothadiwa. Dithoto ke ya lapa le
ya ngwako.

3878 Mosadi o hwetsana thoto ya lapa ka ditela tše: (a) go fiwa ke mmagwe. (b) go fiwa ke ba leloko la gabô. (c) go fiwa ke ba bogadi bja gwe. (d) Tša maata a gwê. Thoto ya lapa ke lwala le tshilo, lehudu le mothe, lehô le maf lefethô le thitelô. The thengwê gape ke puto. Dilo tše we ke dilô tša lapa. Dilo tšena mosadi o wa fiwa tše dingwê. Tše dingwê o wa rêta ka go dira bjala mokhoni a mo ~~dirêla~~. Tše dingwê go dira yêna monna ka ~~nozi~~ a dirêla mosadi ka gobane di šumiša ke yêna.

3879 Thoto ya ngwako ke dibjana le dikobo le dikaparô tše dingwê. Thoto ya ngwako ke e ntši ka maata motho ka o thii a ka the ke a di gathanya ka moka ga tšona. Bakeng tša dibjana ke mehuta huta bjale ka dipitša, dipoto, dikhero, ditelo, mathele, diroto le disego. Maina a na a dibjana a ka gôdimu ke kakaretšo, gona le mananainana thogong ya mehuta wa dibjana. Dikobo ke tša bošega, dikaparô ke tša nošegare. Bjale le tšona dina le maina a mehuta huta.

886

K34/82

1803

3880 Moradi o tōga le tšē di mo lebanego. Pele ga gore a tōgē o swanetšē go tšeya dilo tšā gwe a e ya a diuta ga yo mongwe wa gabō. Ka moragō ga mo a lokile tšē we di mmabišago pelo ke gōna a ka khōnago a tōga. Monna a ka likiša gore o tšugile le dilo tšā ka. Le ga go le bjale a ka the ke a khōna thelo, ka gobane le yēna a be a mo apeela. Bjale ka ge a ka tōga le kobō ya bošego. Monna a ka belaēla kobō e we empa a ka the ke a e bōna. Malwala, mahudu ke dibjana tšā mosadi empa mothang a thalago a ka the ke a dibela. Go bolwa bolwa ka mahudu gore ke dilo tšā mosadi ka baka la gore basadi ba bangwe ba dya bjale ba rēta mosila a ba bētēla.

3881 Dilo tšē dintšā tšā go lebana mosadi, dilo tšē we ke tšā monna. Monna o re ke mmi-kilē ga gabō a the na thelo. Ke baka le we mosadi a tha tšego dilo tšē we. Dilo tšē bjale ka mabēlē, diruiwa tšā go rchiwa ka mabēlē. Dilo tšē we ke tšā mosadi ge a tha kwana le monna wa gwe. Ge a ka mo-thala a ka the

886

K34) 82 1804

ke a dihwetsana. Kolobê ke khomo ya mosadi, empa a thala ke ya monna. Mosadi dikhogo o na tšô, empa a thala a e thale tšô gwe.

3882 Mosadi o wa tšeya mosadi wa gabô. Mosadi o tšeya mosadi wa gabô ka dikhomo tša bare-diê goba ka dikhomo tša maata a gwe. Bjale ge a ka rakiwa ka baka la boloi, mosadi yo we a mo tšerego o wa motogêla kudu mosadi wa go tšeiwa ka maata a gwe le wa dikhomo tša bare-diê. Dikhomo tša maata ke mehuta e mmedi. (a) Dikhomo tša go rakiwa ka mabêlê. (b) Dikhomo tša go šabiwa ka dikho dithare. Bjale tša maata a gwe a mabêlê, thoto e ke ya monna.

3883 Thoto ya bongaka bja dithare tša mosadi. Mosadi o hwetsana bongaka a le bogadi bjo bongwê o tšwa na bjo ga gabô. Bjale ka bongaka bjo we a bo hwetsanego a le bogadi thoto ke ya monna wa gwe. Lebaka ke gove monna o ile a tšwêla utwana, ke gove dilo tša go mo alafiša di tšwa monna. Mo we ~~gaba~~ go-bago le polabolo ke bo ngaka bja go tšwa na bjo gae.

3884 Mosadi mo a ka rakiwa. Monna o wa raka mosadi ka baka la boloi goba go fo rakiwa ka nte le boloi. Bjale ge a ile a rakiwa e le gore o na le dilo tša gwe o swanetsê go toga na tšô. Le baka ke gore o rakiwê. Mosadi wa go rakiwa o toga le bana ba gwe gammogô le dithoto tša gwe. Thelo the we a ka the ke go a toga na thô ke tshemo. Tshemo e ta šala le monna ka gobane ke ya gwe.

3885 Mosadi wa go rakiwa a na le masogana. Ge thalano e ka thaga gare ga monna le mosadi, e le gore mosadi o na le bana ba masogana, o toga nabô. Banna ba we ba ta bôna mmoto ba agêla mmagô bôna. Dikhomo le dipudi gammogô le dinku tša go rêka ke mmagô bona, ke bona ba go ba tago digapa. Le dikhomo tša go nyala dikhaitšedi tša bona. Le ge papago bona a ka re o likiša go gana, ga go mo thušê thelo ba ta fo gapa. Le ge a ka likiša go ya khorong, khoro e ta êma le barwa.

886

K34/82

1806

3886 Mosadi ge a rakilwe o ya ga gabô. Ka baka le we batswadi ba mosadi ke bona ba we ba rwalago marumu a go lwa le mo-khonyana. Ba lwêla ditogolo tša bona ga mmôgô le moredi wa bona. Ke mo we go hwetswago theema the, tšhwene tšogo e tiêla ga gabô yôna. Bjale mosadi yo we wa barwa ba morakiwa ge ana le betši o swanetše go toga le ~~betši~~ ba gwe a yo dulana nabô mo we a yo dulago.

Temaya ya 2: Thoto ya monna.

3887 Bjale ka ge go ngodile gore monna o na le thoto ya gwe, mosadi le yêna ona le ya gwe. Mosadi o khôna go loka thoto ya gwe ge a thala ka nši. Go loka mo we ga gwe e le gore o e loka ka thephiri. Bjale ge a diyo rakiwa a ka the ke a khôna go loka, ka baka la gore o be a tha dula a gopoletše gore o ta toga. Ka baka le we tše we e le go tša gwe, o swanetše go dinyaka, ka nte le tša go le bana monna wa gwe.

886

K34/82

3888 Mosadi a ka tše ke a khōna go belaêla dilo tša monna. O swanetše go belaêla tše we di mo lebanego. Gōna go a dirêga ka gobane ge batswadi ba mosadi ba ka iša taba khorong, ba khorro ba tša ya ba êma le mosadi.

Temana ya 3: Thoto ya mosadi ya go fiwa ke monna le batswadi.

3889 Ge mosadi a bikiwe, o swanetše go hwetsana dilo tša lapa. Thoto e we ke thoto ya mosadi ya lapa. Bjale ka dibjana tše di tšhalušitswego ka mo gōdimu. Monna le batswadi go bolwabolwa ka batswadi ba monna. Ke gore mothang ba mothatêlago tša gwe dipitša, ba swanetše go mo fa tša gwe dibjana. Mmatswala wa gwe o mo fa pitša ya bušwa le ya morogō. Bjale ba bangwe ba bo leloko la monna ba mo fa tše dingwe di bjana. Tše bjale ka morifi le tša go khêla merogō.

886

K34 82

1808

3890 Batswadi ba mosadi le bona ba fa moradi wa bona dibjana tša lapa. Bjale ka pitsa ya go-ga meti, the-afélô tša mapoto, legogo, the tsolelang buuwa bja monna (tele) le tše dingwê. Legogo ba mo fa tšatši le a bekago ka lona. Lona a ba lešale moragô ka gobane ke tšelo the the tšagalago. ~~the~~ Mafethô mahô o di fa ke ba bogadi. Mothomong yena mosadi a ka hwetsana ka noši ka go a reka ka ditoo le mpaša ga bagwêra. Ka go reka go bagwêra ke gore ke tša ga gwe ka baka la gore ditoo o diyo lema ka noši.

3891 Thoto ya mosadi ya go fiwa ke monna wa gwe. Monna mo la a bekago mosadi ke moka ke monna, o swanetše go tšepela le banna ba tša mo suta melaô wa the-
nna. O swanetše go bêtêla mosadi wa gwe dilo tša lapa. Bjale ka mahô, mafêthô, malokwa, mefini, megopo, lehudu le mothe le dikaparô gammôgô le masapelote merifi. Masapelo ke gore dikotêlo tša go tšaphêla's. Merifi ke gore tša go šebêla. Oithoto tše we ke tša monna ge mosadi a rakilwe.

886

1809

K34/82

3892 Mosadi ge a ka thala a hwetsane thelo
 gôdimu ga thoto e we a go fa ke monna goba
 ba bo le loko la bo monna. Dikaparo-tse we
 a di aperego tšona a ka thaga toga na
 tšole ditswano. Kobâ ya bošego e we a
 goba a apara le manna. Fêla ge a kare
 a toga monna a mmôna a ba a teba
 le gore o wa toga, ko-bâ ya bošego a ka
 mo amoga. Dilo tše dintši tša lapa go-
 ba ngwako tšona le go likiša a likiši, ka
 gobane a ka a re mo a bikiwa a bikiwa
 le dilo tše we. Ke gore o tšwa ga
 gabô a thena thelo. Ke mokhwa owe
 mosadi a thenago maata a go tšeya tho-
 to ya bogadi a togê nayô.

3893 go thakola mosadi wa morakiwa. Dipe-
 lo tša batho ga diswane. Banna ba ba-
 ngwê ge ba raka mosadi, ba mo thakola
 a ya ga gabô a lefêla. O ta šala
 a tatetsitse le lapi di-nokeng. Bjale monna
 wa mohuta o we a loka. Motho a thako-
 lwe o a ila. go thakolwa go thakolwa mo-
 tho yo a hwetswego ke monna. Dikobôtse
 we a go ba a diapara ba ta dira gore

1810

386

K34/82

a mo fê tšona. Dilo tše o ka mo amoga-
go ke dikobô tše diswa. Tše we a di tšosi-
tšego litsila a swanêla go moamoga. Ba-
tswadi ba mosadi ba ka the ke ba dumê-
la ba tare o nyaka go dirang ka ditšhila
tša ngwana wa rena.

3894 Polabudišano e gōna gōdimu ga tha-
kolo ya dikobô tša mosadi. Ditšhila tša
yo mongwe a dibolake ke yo mongwe, ka
baka la go tšhaba go tshinyiwa. Ka
baka le we taba ya thakolo e ya te-
na ka khorong. Bjale ba khoro ba ta êma
le batswadi ba mosadi. Dithakola tše
we ka moka di swanetsê go boêla ga
mosadi.

3895 Bjale ka Fereka le ngwana Moeng.
O be a tšere mosadi wa Ramoeng leina
la mosadi bare ke Tora. Bjale mosadi
a tšhaba ka baka la gore monna o be
a nyaka go mmolaya. Molato ke gore
o ile a moswara le monna wa ga Ma-
kikôropô ba re ke Koko. Bakeng tha
go lifisa monna yo we, a the ke a mo

1811

886

K34/82

lifaša. Yēna mong a the tiya ka khati e kholo. Ke gore o ile a tšhuba mengwako ka moka. Thoto ka moka e ile ya swa ka gare ga mengwako.

3896 Tora o ile a tšhaba le kobō ya bošego ga mmōgō le tša mosegare. Monna pele ga gore a tšhubē mengwako o ile a bolabola gore mosudi a ke nyake go mmōna ka lei-thō a nape a togē le monna yo we wa gwe. Mosadi a napa a tšhebēla ga mogolo wa gwe wa go tšeya ke ba ga Raganya. Monna o ile a sala a robetšē mo we pilong a le nnoši, a thā apara thelo a no apara tšū mo thegare fēla. Ke lebaka la marega. O ile a lala a bolaya ke phefō. Ka morwana a gopola gore mosadi o tugile le kobō ya bošego.

3897 Fereka a lala mosadi ya Raganya. O ile a o kwella gore mosadi wa gwe o tšhabetšē ga mogolo wa gwe. Ke ge a re go tšoga e sale gosasa a molata mo we a lego gōna. A fitša mo we a hwetšana gore mosadi o thāile noke-ng, a mo letela gore a boē. Ka morago-

886

K34/82

nyana a gopola, a bōna gore a ka the ke
a ta a khōna thelo mo moteng wa ga
Raganya. A bōna gore bokaoné ke go
mo lata ka nokeng. Ke moka a dirra
tšie wkego o ya kante.

3898 A ya a hwetsana ba tha rwešana
dipitsa tša meti. Monna a fitha a
hwetsana mosadi wa gwe a apere kobō
ya bošego. A re go mosadi kante lentwa
ke re go wena a pola dikobō tša ka ka
moka o mphê gammogō le kobō ya
bošego. Mosadi a gana. Ke moka monna
a thōma go mo thakola. Mo we thakolo-
ng ya gwe pitsa ya wa fatha ya pja-
tēga. Ke moka a šala a tatetsitšie tu-
ku dinokeng. Monna a tšhaba le ditha-
kola a ya na tšō gae ga gwe.

3899 Basadi ba ya go thabēla ba ka gae
mokhoši. Ba ile ge ba re ba yo fitha
ka nokeng ba hwetsana a the gōna.
Ba ga-thana le mosadi a lla, a re o
thulamile le noka. Ba ile ba kitima
le noka ba the mmōnē. Ke moka

ba goma ba boêla ka gae.

3900 Ba ga Raganya ba tibiša ba ga Moeng thakolo ya ngwana wa bona. Ba ga Moeng ba ya mo we ga Raganya go o kwa gore ngwana wa bona o thakotswe ka mokhwa mang. Raganya a ba thalōšetsa ka mokhwa o monna a tilego ka ôna le ga a yo thakola moradi. Bjale ba re e fêla ke marumu, ka gobane a ka a dira gore a bolabolê le beng ba mote a khōnê a mo thakola pele ga bona. Ka goriale mo we gokuonê gore taba e išwe khorong. Ke moka ba kwana ka go iša taba khorong ka nte le gore e thômê e bolwabolwe ka the ga e.

3901 Moeng a iša taba khorong ya ga Mašumu. Ba khoro ba ile ba bōna monna phōšō buheng thu go thakola moradi. Motho wa bōna a thakolwa ke moloji, le gōna a fo thakola ke motho fêla aowa o thakola ke ngaka ya mokomê. Ba ile ba dira gore monna a bušše ditshila tša ditsha-

kola tša moradi. go theng bjale a lefe ka dikhomo tše pedi. Dikhomo tše we ke theka ke gore ge moradi a ka thagela ke lehu ba tša šala ba gopola ka tšona tela ya mohu.

3902 Fereka o ile a boiša dikobô tša moradi ka moka ga tšona. Ge a dibeile pele ga khoro ba butiša moradi gore di ka moka. O ile a dumela. Ke moka ba mo fa thebuka tša gore a lebele mo dilukile. O ile a kbella a hwetsana gore di tša lukile. Bjale ba mo tiya ka khatinyana ya go mo šupa gore motša a thakolwe go a ila. Ba ile ba mo ntšiša dipudi tše tharo molato wa go thakola moradi wa fela.

3903 Tora^a ya a dula lapeng la mma-gwe. Mmagô Fereka le yêna a boêla ga gabô. Masefako ke moradi wa pele ngwana wa malome wa gwe le yêna a boêla ga batwadi. Monna a šala mo we pilong a le nnoši. Mote o thupatsa ke basadi, basadi goba moradi a thoka a še mote ke maruping.

3904 Fereka o ile a golêla ke marupi. Monna o ile a diva leôbô a rôbala matsatsi a mararô ka moragô ga mo ba mo lifisi-tšê go thakola mosadi. Ka moragô ga matsatsi a we mabedi a bôna e le gore marupi a mo goletšê. Bošegong bja la boraro a ka a khomêla o ile a lala a le baleba bošego ka moka. Marupi a ile a mo golêla. A bôna ga botê gore o divile phôšô. Ka moswana bjare gora a lala mmagwe ga gabô. Mmagwe a mmotša gore pele ga gore o bitsa basadi ba go nna nna the ke ka ta. Monna o ile a thakana thôgô a the tebe the a ka the divago.

3905 Pêlo ge e tšê e tshela noka e tšê goriale ke mowa wa gwe. Dibônê bja le ka ge o ile wena a o nyake go botšwa. Goriale ke mmagwe. Ngwana a thoma go lla mathong a mmagwe. Mmagwe a re go lla ga go a go gothuši thelo, taba kho-lo lala basadi le nna ke ta ta. Ga go motho le ka o thii yo we a ka mo rutago maanô.

886

K34/82

1816

3906 Ba leloko la gabo ka moka ba mo lathile. Monna a dula a gopola ka nnete a bona ga bote gore o dirile phošo. A goma a boela lekubeng la gwe. Bošego bjo we bju la bonê le borako a ka a bopatr. Marupi ka moka^{gwe} a lala ga hitima dingwê. Ka moswana bja^{re} gosa, a romela dibaka ga bo makholo wa gwe tša go mo rapella. Dibaka tše we o no diromela a le nnozi. A tša ka tša gana di ile tša ya.

3907^(a) Tora o ile a gana go boela bogadi ka baka la go mo thakola. Batswadi ba gwe ba ile ba mmotša gore mabapi le thakola ba khoro ba ile ba mmôna phošo a ba a lefa ka pudi tše pedi. Bjale lehono monna wa go o wa go rapela gore o boê gae. Taba ya go nthakola e nkwiša bothoko kudu, ka goriale mo we a ntefe ka khomo, ke hwê ke lle. Ke moka ba botša thebaka gore mosadi wa gwe o re a ntefe ka khomo. Tha goma tha ya tha mmotša. Monna a ntsha khomo a mo lefa ka yona.

3908 Khomo e ile ya bolaiwa lapeng la bo mosadi. Monna o ile a ntšha khomo ka mo-lomo. Thebaka le thōna tha ya tha bolabola ka mo-lomo. Mosadi are thepela o e gapa e te. Tha gomo tha ya tha ba botša gore khomo e we e ya nyahêga. Ke moka a bula lešaha a e gapa ka tše dingwê. A ya a fitha a ba šupa. Ke moka are ba e bolae. Ke ge batswadi ba mosadi ba bolaya khomo e we. Tora a khōna a boêla bogadi bja gwe. Ke moka molato wa gwe le monna wa gwe wa fê-la o e ta mo we.

3909 (b) Masefako a nyaka fêla gore a go agiwê ngwako pele. Bjale batswadi ba gwe ba re go thebaka, thepela o mmotšê re nyaka go teba gore molato wa ngwana wa rena keng. Thebaka thare ke nna thebaka the bonwa. Ke riale ka baka la gore o ile a mpotša gore medirō ka moka ke dirile ka pelo go tala. Bjale ke ge ba mmotša gore thepela o mmotšê mosadi wa gwe o re o nyaka go hwetšana ngwako o eme.

3910 Mathefako a boëla bogadi a hwetsana ngwako wa gwe o eme. Ka moragô ga mo ba butsitoe thebaka gore t̄ho botša monna gore a agê ngwako, thaya tha mmotša. Monna a aga ngwako ka go phakisa. Ka moragô ga mo ngwako o fedile, a goma a roma thebaka tha go ba tibiša gore ngwako o fedile. Ke moka ba lokolla mosadi a boëla bogadi. Molato wa gwe wa bobedi wa fêla o e ta mo we. Mmago monna yêna a ka a leta mmitši, o ile a no boëla ka noši. Mola a the ke a phakisa a gopola e be e le moka basadi ba thadile.

3911 Makatane le Nkwedi. Nkwedi o be a tšere moredi wa Makatane. Leina la mosadi ba se ke Thataganya. Monna o be a nyetše mosadi ka dikhomotše thano fêla. A ka a mmeka o ile a fo dula naê lapeng la mmagwe. A bu a dira naê bana ba bararo a le mo we lapeny la makholo wa gwe. O be a itwa go mmeka ka buka la go thoka dikhomo.

886

1819
K34/82

3912 Nkhwedi a swara Masome a na le mosadi wa gwe Thataganya. Masome ke moratho wa Nkhwedi. Bjale o ile a o kwa gore o thepela le mosadi wa gwe. A the pha le-eto la go ya malalate. Bjale ka ge ba teba ga bote gore a toga a boe ka pela le gôna o a ya a rôbala. Ke ge monna a e ya ka ngwakong wa mogolwane. Monna a ya a goma teleng, a fita a utama khufsi le gae. Ka moragô ga mo batho ba e ya molaong, a fita a kokobana ka mafuri ga ngwako. A kwa lentšu la monna ka gwe ga ngwako. Ka moragô ke ge a yo bula ngwako a hwetšana yo we moratho.

3913 Nkhwedi a thakola mosadi le bošego bjo we. Ge batho ba rôbala ba a pola dikobô. Monna a nupa a ôla dikobô tša bona ka moka ga bona. A bula lepokiri a tšeya dikobô ga mmôgô le diêta tše a go ba a moyeketše. Monna a mo šielâ burukhwê fêla. Wa mosadi a mo šielâ tuku ya go tatetša dinoka. Kobô ya bošego a ba a pola, ke moka a tšwa a

886

1820

K34/82

twalla le bati a toga na tšo.

3914 Nkhwedi ke moka o thadile mosadi wa gwe. Ka morwana a begela butswadi ba gwe. Monna waka o nkhwetšane ke na le moratho wa gwe. Bjale o tšere dikobō tša gwe ka moka ke šetše ke le fêla. Le dikobō tša moratho wa gwe o di tšere. Batswadi ba mosadi bare ke molata. Wena mosadi o na le phōšō, a še molatō o we o ka-rego mogolo le moratho. Taba ya mohuta o we a e nya-kege ka gobane ba ka bolayana. Taba ya phōšō ke ya gore monna a go thakola. A re re re re ta kwa yēna gore o fa reng. Masome yēna a tšhabēla makhowe-
ng.

3915 Ba ga makholo wa gwe ba roma motho wa go ya ga ~~ta~~ mokhonyana. Thepela o botšā mokhonyana re bōna mosadi wa gwe a filo dula fêla a re tšebe gore molato keng. Thešō the baba mongwai goriale ke mokhonyana. Ka nnete ba ga makholowa gwe ba ile ba o kwa go baba. Thebaka tha ya tha fithetšā muntšū ga mokhonyana. Mokhonyana a re thepela o ba botše ba bu-

886

1821

K34/82

tšišē moredi wa bona. Tha goma t̄ha ya t̄ha bolabola ka mokhwa o we mo-khonyana a fetotšego ka ôna.

3916 Makutane a bitšā ba gabō gore ba t̄e ba mokwišē taba ya mohuta o. Ba leloka la gabō ba ile ba khobakana. Bjale papago mosadi a re ke lebitšē^{tš} taba ya yo moredi wa ka. Monna wa gwe o mohwetsane a na le moratho wa gwe, a t̄hakola mosadi di hobō t̄ša gwe. Bjale mosadi o šetšē a le fēla. Ke yōna taba e we ke le bitšets̄ego yōna. Ke moka a boēla a dula fathe.

3917 Bokaone ke gore mokhonyana a t̄e re kwe t̄ha ka gamong ga gwe. Ba ile bathōma ka go butšisa diputšišō t̄še: O ile a reng ka moragō ga mo a ba swere. A bolabola t̄helo. Bjale ka moragō ga mo we lena la reng. Re ile ra mo romela motho. A ya a mo fetola ka gore re butšišē moredi wa rena. Bjale yēna o reng. Ba dira gore go fetole yēna ka noši. A re ke diyo di-ra phōšō yēna ke monna wa ka. Monna ge a ile a swara mosadi a na le monna

yo mongwe a ke a thakola mosadi, o fêla a thakola monna. Ka goriale mo we ke gore khanggo ya tshadi a e leke go leka ya pholo ke gore mamokokonopê. Taba kholo ke go bitša mokhonyana re te re kwe tha ka ganong ga gwe. Ba roma motho wa gore a yo mmitša.

3918 Morumiwa a ya a mmitša gore ba ga makholo wa go ba nyaka gore o te ba tshedišane nago. Mokhonyana a re thepela o ba botše ba tshedišane le mokhonyana wa bona wa bo bedi. Ge e le una a ke na tshedišano nabô. Le molato a ke na molato nabô. Letsatši ka le thii a ke tha nyaka go bona motho wa go tšwa ga bona a mmitša mantšu a mokuta o we.

3919 Monna ga e le pōô o bona ke tšê dingwe dipōô. Thebaka tha goma thaya tha bu thulošetsa mantšu a mokhonyana wa bona. Bjale banna ba re dikhomo ge di leka šakeng di na lepōô. Ka goriale mo we pōô ya batho ke khoši. Ke moka ba iša taba khorony ga ga Mothabe. Khorony ya ya ya umoyela taba. Ba fiwa letsatši la

886

K34/82

1823

go boya ka lona. Ke ge ba roma ~~mo~~ mo-
tho wa go botša mokhonyana gore o wa nya-
kega ka khorong. Morumiwa a ya a mmotša.

3920 Lekhoṭa la êma le makholo. Ka tsatsi
le la khoro ya gore ba ṭe ka lona ba ile
ba ya. Ditaba tša anêgêlwa ba-khoro ka
mokhwa o di ilego tša thepela ka ôna. Mo-
khonyana a re mosadi ke mpja a ke ṭha mo
nyaka a fete le yo we moratho waka. Bja-
le lekhoṭa la re o wa kwala mosadi le mo-
ratho wa go ke dimpja. Bja le wena o di ile
ka go tšeya bo mpja bja bona wa ṭhe ka-
peša. Bjang goriale ke mokhonyana. Ka
baka la go ṭhakola mosadi a šala a le ma-
pono. Ka goriale mo we o di ile taba empe
kudu. Diṭhakola tše we ka moka di swanetše
go boēla ga mosadi.

3921 Khoši ya rêma ka gore monna ge a
gana go boetsa diṭhakola tše we, o swane-
tše go ntšha khomo a khone a feta na
tšo. Mokhonyana a bona gore khomo a
na yô, a gomisa di hobô tša mosadi tše
tša goba di na le tšhila ya gwe. Ke

moka mo-lato wa gwe le mosadi wa fêla o e
 †a mo we. Mosadi a dula ga gabô, ke moka monna
 o mo †hadile. Dikhomo a ka a digapa. Lekho-
 mo e la a †he †ha ntšha. Khoro go ile gwa
 tswalla ba ga makholo wa gwe ka pudi tše
 pedi.

3922 Molaô wa go †hakola go †hakolwa moloji.
 Mosadi wa go rakiwa goba wa go †hala,
 a swanêlwa go †hakolwa ditšhila tša gwe.
 Dikobô tše we a ka di tšeyago ke dikobô
 tše di swa tše mosadi a †he šugo a ke
 a di apaya. Tše we monna o swanetše go
 ditšeya. Le batswadi ba ka †he ke ba bela-
 êla ka gobane a di na ditšhila tša ngwana
 wa bona. Mosadi wa moloji o tšwa a †hako-
 tše ke ngaha, batswadi ba gwe bona ba
 †a diyo mo tatetšoa le lapi di-nokeng. Ke
 yona †hakolo e e tšiwago.

3923 Matsatši a bo lehono le tšona dinga-
 ka a dula di †ha †hakola motho wa
 moloji, ba modira digeu fêla. Ka di-ge-
 † tše we yo mongwe le yo mongwe o †a
 mmôna gore ke moloji. Go tšola motho a
 šala a le mapono go boima kudu, e

886

1825

134/82

be e le ôna modirô wa ba-golologolo.

3924 Moloji ge a rakiwa moteng, o swane-
tše go tšeya dilo tšiu gwe ka moka a to-
ge na tšo. A ba nyuke gore a fêlê a boya
a belaela the thengwe ka baka la gore a
ka ba a ba dira disele. Ga go ka mokhwa
o ba ka ganago le thoto ya gwe ka gona. Ge
ba ka dira gore ba game le tše dingwe ta-
ba ya išwa mošate, ba mošate ba ta êma
le moloji yo we.

3925 Babolane o ile a raka ngwana šai
ka baka la boloi. Ba ile ba re go boya mo-
komeng, mokoma o tšo mo tiya a napa a re
go fitša gae a mo thopediša. Moradi o ile
a tšeya thoto ya gwe ka moka ga yôna.
O ile a rwala mabelê, dišego le mahudi.
Ba ile ba fo ntšha mathô ba fo molebe-
lla. A tšeya le koloi. Koloi o ile a e
hwetšana ka khomo ya matšo a moredi
wa gwe. Go ile gwe adima monna yo Mo-
kwane, a ya a reka koloi ka yôna. A
re o na le e ngwe khomo o ta mo fa

886

1896

K34/82

yōna.

3926 Mokwane o ile a e ya-dima lebaka la mo mosadi a rahlwê. Ke ge a tha lo-kiša madulo. Bjale a bōna Mokwane a fitha a re o tlo adima khomo. Mosadi a ~~mo~~ mo fetola ka gore dikhomo nke in ke digapê, ke ta re mothang ke digapago ya ba gōna ke go bōtsago nnete. Monna a re go toga a ya a dula fathe a ngwala borifi bakeng tha mosadi bja gore ba mo lokolêlê khomo. Ba ile ba khodisa ke borifi bjo we ke moka ba mo lokolêla yōna.

3927 Lebaka la fitha la gore mosadi a gopolê le-fa la diruiwa. A fitha a re ke ke tlo gapa dikhomo tša ka. Ke moka ba mo fa tšōna. A re khomo e ngwê e ile kae. Ba re borifi še bo re bōne bo e tšwa le Mokwane. Bjale ge re bala ra hwetsana gore wena o re re mo fê khomo. Ke moka ke ge re mo šupa khomo e we a e gapa. A re borifi bjo we a ke botebe. Ba re bokaone ke gore go bitšiwê yēna.

3928 Mokwane a bitsiwa a ʒa. Bjale bathô-
ma go mmutšiša gore lengolo le le ngodile
ke mang. Monna a re lengolo le ngodile
ke nna. Ke le ngodile ke dirêla gore lento-
kolêlê khomo, ge e le dipolabolo ke diretšê go-
re re ʒa šula re bolabola. Ka baka la
gore yo mongwê o be a kankamoga koloï.
Khomo ya go tšiba e we ke na yô. Koloï
o e rekile ~~ka~~ ka dikhomo tšê kaer. A
re ke rekile ka dikhomo tšê pedi. O wa
bôna gore ke wena lehodu. A dumêla.
Bjale khomo e we e swanetsê go boya ka
ka khomo. A dumêla. Bjale ba re re a^enya-
ka ga na bjale. Dikhomo tšê tšhoka
ke ge mosadi a tšeya koloï. Molato wa
fêla o e ʒa mo we.

3929 Morakiwa o ile a khokološa koloï a
ʒoga ka yôna. A gwa ka gwa ba le motho
ka o thii yo we a ilego a mmolabudiša,
ka baka la go tšhaba gore ba mo šala
moragô a ka goma a boya a ba loya. Ga
go tšelo le ka tšê thii tšê we ba ka mo
thibêlago. Ge gae ga gabô e tšê khole
le tšhemo a ka foya a lema. Moloï

ke motho yo a tšhabegago kudu mo bathong.

3930 Ralephémé o ile a raka Matšhikhidi ka baka la boloi. Moradi yo we e be e le moradi wa gwe wa pele. O be a na le bana ba basetsana ba ~~ba~~ ba tšhano le ba-thankana ba ba bedi. Dikhomo tša gonyala baredi ba gwe e be ditetsē lesaka. Monna wa gwe o ile a mōraka ka baka la go loya bana ba bagadikane. Moradi o ile a toga le bana ba gwe kamoka, mankhapanana ya ba dikhomo. Monna a re go moradi o tša tšeya fēla dikhomo tša baredi ba ba bedi, ka tšōna barwa ba go ba taya ba tšeya basadi ka tšōna.

3931 Moradi o ile a toga a boēla go batswadi. Ka tōgo e we ya gwe o ile a ngaletšā monna ka dikhomo. Monna a re go ngaletšā ke go fa. Ba le-loko la gabō monna ba re e fa moradi dikhomo tša gwe. Monna a ka a ba kwa. Batswadi ba moradi ga mmōgō le yēna moredi wa bona ba fo homola. Ka dipelo tša bona ba bolabola a ditebe ke motho.

886

K34/82

1829

3932 Mote wa Ralephême wa diša ke rotwe ya magobje. Ka nnete moradi e be e le moloji, ka gobane mo a yo tenna mo we moteng o be a fetoga rotwe. Rotwe ke gore šolê. Magobje ke gore the the golo. Bjale magobje ke gore šolê ya ditšhwene. Bjale bošego le mosegare e thwa e diša mote o we. Ge dikhomo di goroga e dišupa tela. Ke gore e diša pele. Bjale ka tšatši tšatši le lengwe ya diša gore dikhomo di bjele. Badiši ba ile ba leka ka maata go nyakêla ba the ke ba dibona. Ba bona letsufi ba gopola go boela gae.

3933 Sepulo a raka badiši, ba boela go dinyakêla. Ke lebaka la lethabula go nwe-wa morula. Ge ba gomile bjale ka ge e le bošego, a baka ba ya kholê, ba ile ba dula ka moragô ga lešaka. Bjale ba ile mo la ba bona gore ke bošego, ba emella ka moka ba gopotšê go ya magae a bona. Ba ile ge ba yo feta lešakeng ba hwetsana tšhwene e dutši molomong wa lešaka.

3934 Ba ile ba thopêlana gôdimu ba e-dibala. Ga go tibi gore ba ile ba tšeya lebaka le lekakang. Ka moragô ba toga ka moka ga bona ba kitima ba libile malapeng a bo mmagô bona. Ba ile go tšena ka malapeng ke moka ba wa fathe ka dihuba ba e dibala. Ba thôma go ba fa moethi ba e thimula. Ka moragô ga mo ba ba file moethi ke moka ba edibuluga. Bjale ba thôma go ba butšisa gore molato keng. Ba ba thalošetsa ka mokhwa o we ba ilego ba bôna thengwe ka ôna. Le ka mokhwa o we ba go-wa fathe ka ôna.

3935 Ralephême a tšama a laola. Ditaola tša ntšha Matšhikhidi. A gona go ya galegale pula ya modipi e^{ya}ta goriale ke ngaka. Mong theema the the e, o the ke wa bôna khwakhwa go ya galegale pula ya modipi e^{ya}ta. Ke gore tše we tša bona ke dinyane. Moradi yo we a tšwilego ka maforo a go o wa belaêla, o belaêla dikhomo tša mphôphiô. Bjale modiši wa dikhomo tše we ke tšhwene. Taba kho-

lo o swanetšē go mo fa dikhomo tšē we
o ta bōna tšhwene e go togēla. Ka nte
le mo we o sa ta bōna tšē dikholo. Ga
lehono o hwetsana e namēla dikolobē.

3936 Dikhomo ke batho a dinyake mphōphō.
Ge o ka the ke wa ya wa lokolla dikhomo
tš^vga^{ya} mong wa tšōna, o ta ta o mpoša
di šele. O ile a khopēla pheko, pheko
ya thoka, pheko ya nthe e le gore di-
khomo di boelē ga mosadi. Monna o ile
a thathafisa pelo ya gwe. O ile mo a
re o fitha gae a hwetsana tšhwene e
namēla dikolobē. Monna a thōma go go-
pola polabolo ya ngaka. Le ga go le bjale
a ka a kholwa.

3937 Morwa wa Ralephēmē a bolawa ke
khomo. Go be gona le khomo e ngwe ya
go gamiwa. Bjale e be ba e gama ba
tha tšema ka baka la bothapa bja yō-
na. Ka tšatši le lengwē ba e gama, e ri-
ale ho wa ba feditšē, ke moka ya thō-
ma go golēla modiši ya mo thaba ka
le naka ya mo phula mpa. Ke moka
modiši a napa a hwa. Ba ruwala ba

886

1832

K34/82

ya ba boloka.

3938 Mmago mohu a nyaka gore monna a ba ntšhe ba ê ngakeng. O ile a dira bjale ka ge mmago mohu a re o nyaka go kwa thehu tha ngwana wa gwe. O ile a dira gore ba mote ka moka ba tšwe. Ba ile ba tšwa ka moka ga bona ba mote. Ngaka e ile ya tya monna bakeng tha mosadi yo we Matshikhidi. A ba thaloše gore monna o hile a ya go laola ga ngaka e ngwe ka baka la makalo ya kidi-balo ya badiši. Ngaka e we e ile ya mmo-tša bjale monna a thiba ditebe. Ka nte le gore le fē mosadi dikhomo tša gwe bana bona le ha the ke la ba na bo, bana ba lena e ta ba dikhomo. Ke moka ngaka ya fetsā go laola ga yōna.

3939 Ralephêmé a lokolēla Matshikhidi dikhomo tša gwe. Je ba boetsē gae, ba botsā monna gore a lokolle dikhomo di ê ga ~~monna~~ mong wa tšona. Monna o ile a bōna go-re go boima go hwēla ke lešaba a holofetšē dikhomo. Ke ge a dira gore Matshikhidi a te a gapē

886

1833

K34/82

dikhomo. Ke moka a ta a di gapa.
 Bjale Tšhwene le yōna e ile ya ripêla
 tšela ya go ya moteng wa Ralephēmê.
 Ke moka taba ya bōna ya fêla e ta
 mo we.

Temana ya H(a): Thoto ya go diva ke mosadi
ke ya monna.

3940 Mosadi o lema mabêlê empa ge a ka
 tšhala mabêlê a we ke a monna. Tšhemo
 e we a limilego mabêlê go yōna a še tšhe-
 mo ya go fiwa ke batswadi ba mosadi ke
 tšhemo e a filwego ke batswadi ba monna.
 Dilemane tša ga lema o fa ke monnaga
 mmôgô le mefini go bêtša monna. Mabê-
 lê a we o fo a tšogêla a tšetše molete-
 se goba tšhešego. Batswadi ba mosadi a ba
 na muata a go nyaka mabêlê a we.

3941 Mosadi a ka rêka dikhomo goba dipudi
 ka mabêlê empa dilo tše we ka moka ke
 tša monna. Diraiwa tše we o dihwetšane
 a le bogadi bjale ka ge mabêlê e le ya

1834

886

K34|82

monna. Mabêlê a na le modirô o mogolo kudu
 lebaka la mo a buniwa. A roba ke mosadi.
 Monna o swanetše go aga lešala la gore ge
 a roba a e a tihela ka gôna. Ka moragô
 o kokotêla thešego. Modirô o we ka moka ke
 wa monna.

3942 Diruiwa tša go rêka ke mosadi ka ma-
 bêlê. Diruiwa tše we le ge di ka tala bja-
 ng le bjang, ge mosadi a ile a thala a
 tope thelo o fo ditogêla di le bjale. Mo-
 nna yo we a mo tšeyago o ta ya a mo
 fa tšhemo a hwetšana tše dingwê ka
 dišoma, ka dišomane tša monna yo we
 moswa. Batswadi le ge ba ka likiša gore
 ba kokota ba ka the ke ba khôna thelo.

3943 Pudi e rêka knomo. Mosadi a ka rêka pa-
 di ka nabêlê puti e we ya twala ga tātš
 lešaka. Ka moragô ga mo we a ka ntšha a
 a rêka knomo. Ge mosadi a the šu a tha-
 la a tha dutš lapeng la gwe, diruiwa
 tše we ka moka ke tša gwe. Le mola-
 adi wa tšôna ke yêna. Zêla ge a ka
 thala ke moka a e thale tša gwe

886

K34/82

1835

ke tša monna.

3944 Mokhatj: e be e le moradi wa go le-
ma. Ka mabêlê a we a go ba a lema, o ile
a rêka pudu ya tshadi ga Thekopodi: Pu-
di e we e ile ya tswalla ya tšatsā, lešā-
ka, ka diputsānyana tša yōna le tšōna
tša tswalla. O ile a ntšha a ba a rêka
khomo ya the tholê. Khomo le yōna ya
tswala ya ~~dja~~ manamane a manê.
Dipudi ka ~~sakeng~~ e le lesome la di-
pudi le dipudi tša mabala-a-nkokotwa-
na. Ka baka la diruiwa tše we, mo-
sadi a golêla monna wa gwe. Ka ba-
ka la go mo golêla mo we ba no dula
ba fapana.

3945 Mosadi a ke a e ba yo mogolo gōdi-
mu ga monna wa gwe. Ka baka la go
nyatsa monna wa gwe, ba thōma go dula
ba e lwa. Go gotšetsana mollô ke go
kwana ka lapeng. Bjale ka baka le we
la go thoka kulanô, mosadi a ba a ro-
ba. Go roba mo we ga gwe ke moka o
thadile. O ile a toga a ya a dula la-
peng la mma gwe.

886

K34/82 1836

3946 Batswadi ba nyaha dikhomo tša maata a moredi wa bona. Ka moragô ga mo ba file mokhonyana dikhomo tša gwe tša mo nyalo. Mosadi a botša batswadi ba gwe gore, monna o be a na le tša gwe tšesego le nna ke ne le tša ka. Bjale ka mabelê a ka, ke ile ka rêka pudi. Ka moragô pudi ya tswalla ya tšša lešuka. Bjale ka ntšha lesome la dipudi ka rêka khomo ya tše tholê. Bjale khomo e na le manamane a manê ke yôna ya bothano. Le dipudi ke na le lesome la dipudi le pudi tša mabala - a - khokotwana. Ke yôna thoto ya ka e we.

3947 Batswadi ba roma motho wa go butšiša thoto ya yo we moredi wa gwe bona. Morumiwa a ile a ya a botša mokhonyana mantšu a go tšwa ga makholo wa gwe. Mokhonyana a re tšepela o botše ba ga makholo nna ngwana wa bona ke mmikile a le fêla. Bjale diruiwa tše we ba dibolabolago nna ke tšeba e le tša ka. Morumiwa a goma a ya a ba

886

K34/82

1837

botša mantšu a mothadiwa.

3948 Mokhati: o be a tšere ke sekwai.
 Bjale batswadi ba mosadi ba dira gore ba
 leloko la gabo ba khobakane, ba tše go
 e ledišana taba e. Ba ile ba dira bja-
 le ba khobakana. Bjale papago ngwana a
 re le bitša ke nna ka buka la yo moredi
 wa ka. O tšadile monna wa gwe ka maro-
 bo a bona. Bjale ka ge le tšeba dikhomo
 tša gwe re mo file. Bjale yo moredi waka
 o na le dikhomo tša gwe tša maata a
 gwe le dipudi. Bjale re ile ra roma mo-
 tho gore a yo butšiša. Motho yo we o ile
 a ya, ba tšo mo fetola ka gore a na
 dikhomo. Ke yōna taba e we ke le bitše-
 tšayo yōna.

3949 Maata: a motho yo mongwe a lewe, go-
 viale ke banna. Re a tšeba gore mosadi
 a bikiwi le dikhomo goba tše dingwê tša
 diruwanyana tše dinyana. Ka goviale mo
 we monna nkabe a dirê gore ba a roga-
 nê. Bjale ka ge a gana go kaone gore taba
 e šiwê banneng ke bona ba we ba tšaya-
 go ba re lamolanya. Ka moka ga bona

886

K34/82 1838

ba ile ba kwana gore taba e šuwe khoro-
ng.

3950 Taba e ile ya šuwa khorong ya ga Mo-
thabe. Bjale ba khoro ba ile ba amogela
taba. Ba ba botša gore boêlang gae le ta
boya ka tšatši la gore. Ba ile ba goma ba
boela ~~ma~~ gae. Ke moka khoro ya roma mo-
tho wa go tšibša makhonyana gore o wa
nyakega ka khorong. Morumiwa a ya a mmo-
tša. Ka tšatši le ta khoro ya go ba botša
gore ba tše ka lona ba ile ba a ta ka
lona.

3951 Lekhotla le ile la êma le makhonyana.
Mosadi o ile a tšaloša ka makhwa o we a
ilego a hwetsana dipudi le dikhomo ka ôna.
Makhonyana a re batswadi ba gwe a ba ka ba
mo fa dikhomo goba dipudi ge a bikiwa. Bja-
le diruiwa tše we a dibolabolaga ka moka ga
tšona ke tša go rekiwa ka mabêlê a ka. Le-
khotla ka moka la re ngwana wa lena o
ragile bogōzi ka loto. Diruiwa tše we
ka moka ke tša monna. Mo la moredi wa
lena a be a nyaka go ba tša gwe nkabe
a fo dula bogadi. Ke moka mothadiwa

a feta le dikhomo tša gwe. Khoro ya diva gore ba ga makholo ba tswalle khoro. Ba ile bu tswalla khoro ka pudi. Ke moka molato wa bona wa fêla o e tša mo we.

3952 Mosadi a ka hwetsana fêla dilo tšê we a go fa ke batswadi ba gwe. Bjale ka ge batswadi ba bangwe bare go ge moredi wa bona mo a bikiwa ba mo fa pudi goba khomo. Bjale ge mosadi a ka tšeke a ba le bosafe, khomo e we goba pudi e ya tswalla ya diva tšê dintši. Bosafe ke gore a bolaya goba a rekisa. Le ge ba ka tše ke ba gapa di ka tentšhwa ga tša go lefa monyalo wa mothadiwa. Tšê we ke tša gwe ka gobane o tšwa na tšo ga gabô.

3953 Maramane le Tšhwenyana. Monna yo Maramane o ile a nyala ka lesome la dikhomo dinago le dikhomo tšê pedi. Bjale tšatši le a bekago mosadi, batswadi ba mosadi ba ile ba mo fa dikhomo tšê nne tša ditshadi fêla. Taba e e ile ya makatša batho. Ka moragô ga mo moredi wa gwe

886

K34|82

1840

a bikilwê, dikkhomo di ile tša gapiwa.

3954 Marannane o ile a nyala mosadi ka dikkhomo tša lebêrêko. Bjale o ile mo a yo nyala, ke moka tša napa tša tšwa ka moka ka xakeng. Lešaka a tswalla ka lešusa la mokhalo. O ile a tswalolla lešaka ka dikkhomo tša mosadi tša go fiwa ke batswadi ba gwe. Thepane e be the robegile bjale tša tšoga ka baka la dikkhomo tše we. Mašemo go lema tšona. Molaudi yo mo-golo ke yêna mosadi.

3955 Marannane a šegela Mohwa-a-loba. Mosadi the-bala le mekhwa ya the be go na. The bonê tholama boreledi teny ya yôna go a baba. Monna ge a dutšî le mothologadi o swanetše go mo lemêla tšemo. O ile a lema mašemo ka moka a fetšâ. Bjale ka moragô ya mo a fedile, monna a botsâ mosadi gore ke ngaka go lemêla go la matsola a mpôna. Mosadi a gana. Bjale wa monna a re nna ko fo lema. Mosadi a napolia monwana a ba a khitja fafhe ka letšwe-

886

1841

K34/82

le ga raro. A bolabola gore nnete ge nke mo-
dimu o gōna, tša ka di ka tše ke tša pani-
wa.

3956 Ka moswana dikhomo tša ya tša melêla
monna methela. O ile a nyatsa dipolabolo tša
mosadi wa gwe a re ka moswana ke ya go
puna. Ge bosele monna a gapa dikhomo a ya
gopana. O ile ke a dibitša ka maina gore bjo-
ko, tša thōma go tšhaba. A laṭha lebjoko a thō-
ma go rakiša dikhomo. Di ile tša napa tša
gana go paniwa. Monna a boya a rwele mara-
la gae. A fitša a re go mosadi molato leng.
A re ke go butsitše gore tša ka dikhomo a tše
tša go rēka mēnō.

3957 Monna a napa a tšoyana le mosadi a re
ke moloi. Monna a ka a khona go ya go laola ka
gobane moloi o wa e pola. Ke moka phapano
ya bona ya thomēga ka ōna mokhwa o we.
Ntwa ya bona e tša fele. Ka moragō ke
ge mosadi a roba a yo dula ga gabō. Mo-
na o kilo tšeya ke dinyane, ya ba ke mo-
ka o ile o dutši. Batswadi ba kilo tšeya
gore mosadi a boêlê monneng a napa a
gana.

3958 Monna a nyaka dikhomo tša gwe. Batwadi ba mosadi ba mo fa dikhomo tše mabala-a-nhokotwana. Bjale ba mmotša gore dikhomo tše dingwê o na tšo. Molato wa dikhomo wa fêla o e ta mo we. A gona le tše o tše belaêlago mosadi. Mosadi a re ke belaêla fêla ka dipudi le dikhogo.

3959 Dipudi le dikhogo o ile wa dihwatsana ka tšela mang. Mosadi a re pudi ke ile ka e fa ke knaitšedi yuka ge a tšo bōna ngwana. A re ke bolaê ke šogelê ngwana tšat thari. Bjale monna waka a re a re bolaê, nna ka gana. Pudi e we e be e le tšadi bjale e tswaletšê ga mmôgô le baredi ba yōna. Ke lesome la dipudi le dipudi tše tšano. Khogo ke ile ka fa ke malome tšatši le ka go ba ke ba e tetsê. Khogo e we ba ile ba fa ngwana waka ba re ya tše ke ya bolaiwa e ta beella tše tšogolwana tša bo. Ka nnete a ya ka ya bolaiwa. Yōna e na le masome a mabedi a dikhogo. Ke moka ke tšona dilo tše ke dibela-

886

K34/82 1843

êlago.

3960 Dipudi tšê le dikhogo tšê we di ile tša feta le mosadi. Pêla ga gore ba yo di tšeya, ba ile ba butšiša monna gore mosadi o bola nnete. Monna a re a go ile gore ra fapana, ke nnete mo we e bolabolago. Dipudi le dikhogo ke tša gwe. Bjale gōdimu ga dipudi ke nyaka dipudi tšê tharo, ka baka la gore di ile tša ja mabêlê a batho ka lefa ka tšhalete ya go tšwa ka ka napeng yaka. Go bjale mosadi. A dumêla. A re dipudi tšê we mo feng. Ke moka ba mo fa dipudi tšê we tharo. Ba gupa dipudi tšê lesome le dipudi tšê pedi gammōgō le masome a mabedi a dikhogo. Ke moka molato wa bona wa fêla o e ta mo we.

Temana ya H(b) mosadi wa ^{monna wa} ngaka o tšhepela le monna wa gwe.

3961 Ngaka ge e tšere mosadi yo e tšhe nago ngaka. Mmabjetša ke yêna yo we a nyakelago ngaka. Bjale malwetši a mangwe ngaka e fa mmabjetša ditšhare ya di yo mo laele-

K34/82

tša modivêlé. Ke ge molwetsi a fokolanyana. Ge bolwetsi e le bjo bogolo gona ngaka e swanetšê go ya yo fa molwetsi dithare ka nozi. Ka lebaka le lengwe ngaka e ya le mosadi.

3962 Dithare di tšama di e-piwa. Ge una le mosadi o wa mmotš'a gore o wa bōna the le the di alafa bolwetsi bja gore. Ke moka mosadi mo ana lepelosmedi ke moka o di beya pelong. Ka tsatsi le lengwe motho a ka fiṭha, a hwetsāna gore monna a gōna. Bjale mosadi a ṭa butšiša bolwetsi bja molwetsi. Bjale ge a ṭhaloša a hwetsāna gore monna wa gwe o kile a mo šupa dithare tša bolwetsi bjo we. Ke moka a ya a mo alafa. Moputso wa kalafō e we ke wa mosadi ka baka la gore go ile ga ēpa yēna dithare tša go alafa molwetsi.

3963 Dilo tšê a dihwetsānago ka dithare tša monna wa gwe ke tša yēna mosadi ge a ṭha dutš'i le monna wa gwe. Ge mosadi a ka ṭhala ga gona ṭhelo the we a ka the hwetsānago, ka gobane dithare tšê we ke tša monna

886

K34/82

1845

wa gwe. Mosadi a tšwe ga gabô a nale tšebô ya dithare. Ka baka la tšebo e we monna a mo šupilego, o ta no ya a gapa tše dingwê a le mo we a lego ntše. Monna a ka tše ke a mo šula moragô.

3964 Bobete o ile a tšeya Mpolodi. Mpolodi e no bu mosadi a tšebe tšelo mabapi le bongaka. Bjale Bobete ke ngaka. Monna o be a nyaka mosadi kudu, a tša nyake go fapana naê mo we a yago. Mo a e ya go alafa o naê, le ge a e ya go epa dithare. O ile a mo šupa dithare tša malwetš'i a mehuta huta. Malwetš'i a bana a bjale ka a: - Thetata-na, Tsadithabeng, makhoma, tša go bôfêla le tše dingwê tše bjale ka malôpô le tša go alafa malehu.

3965 Bjale mothang monna a ile maeti, o be a šula a-lafa. Ke gore yêna mosadi ka nozi o wa toga a ya ga ngaka e e khônago go laola, a ya a laola bolwetš'i bja molwetš'i. Ditaola tša mmotš'a gore molwetš'i o tšwe-nya keng. Ke moka ditaola di ta mmotš'a gore molwetš'i o bolaya ke bolwetš'i bja gore. Ke moka o laolêla dithare, ditaola di

886

K34/82 1846

dumela dithare tše we a dilabolélago. Ke mo-
ka go fedile o épa dithare o alafa molwe-
tši o wa fôla. Monna o ta diyo mo anêgê-
la fêla gore go ile gwa šala gwa ta mokete
a ba bjetsā. Ke tšo fa molwetsi dithare
o fodile.

3966 Mpōlodi o ile a dira ka mokhwa o we
wa go šala a lafa. Monna ge a boya o
hwetsana gore mosadi o swere ditšhalete
tša phuthulla moraba. Mosadi o ile a fa
monna pelo tšhou. A thōma go mo šupa
dithare tše dintši ga mmōgo le ditometšo
tša tšona. Mosadi o be a na le mathatse
ka gobane a swarêla wa gwe molwetsi o
be a fôla. Ka baka le we o be a gapa
go fitisā monna.

3967 Monna a lokolla mosadi gore a tšwele
pele le bongaka. A ba a moruta le ma-
wa a dithako, le go mo nweša a monweša
gore a khonê yo laala. Monna a dula fa-
the a khutsā. Motho yo mongwê le yo
mongwê ge a tilo nyuka ditaola komang
ka nna ke yēna mosadi. Monna o ru-
tile phiri go khukhuna go tšepela bo-

šego e le ga yōna.

3968 M^hpolodi a thala Bobete. Mosadi wa ng~~o~~
ka ke theshakhašakha. Mosadi a kwana le Kha-
šane ya ba mogwêra wa gwe. Monna a kwe-
lla gore mosadi o phela le monna yo we.
Monna yo we o ile a wêla madibeng, ke mo-
ka a ya a mo alufa fêla kante lephu-
thulla moraba. Phasana lla mmayô e tro-
gê. Monna o ite ge a mmutšiša ka lafô
ya monna yo we. Ke moka a mmotša gore
o be a tha babje, o be a loma ke mala.
Monna a thōma ga fapana le mosadi. Mosadi
a re le go fata ke fatêla moragô bjale
ka khogo. Ke ge a toğa a yo dula ga
gabê.

3969 Mosadi o tugile a šabile dikhomo tše
lesome le khomo Dipudi e le masome a
mararo a na go le dipudi tše thano. Ka
moragô ga mo mosadi a tugile, monna a
leka ka maata go rapêla mosadi gore a
boê. Mosadi a napa a ganêla go batswa-
di. Mafello bare go monna a e khopo-
lêlê. Ke moka monna a ya a gapa ma-
ditošana a gwe.

880

K34/82 1848

3970 Butswadi ba mosadi ba re ba yo nyaka dihhomo tša bongaka. Ka baka la gore fa-
 tše e be go fata mong mosadi ka noši.
 Mosadi a re go bona taba e we le bolabola-
 go e ya kwala empa a e kwale. Ka
 baka la gore bongaka a ka ruta ke le-
 na ke rutilé ke yēna. Ka goiale
 mo we dilo tše we ka moka ke tša gwe.
 Ka gobane nna ke nna lethorana la
 gwe. Ge ke phela ke tša hwetsāna tše
 dintsi tša go feta mo we. Ba ile ba
 mo kwela ke moka pelaêlô ya bona ya
 fêla e tša mo we.

3971 Bobete a belaêla go rutiwa ga mosadi
 bongaka. O nyaka ditseka tša go ruta
 mosadi. O ile a botša ba gabo pele, bjale
 ba kwana le pelaêlô ya gwe. Ba re mo-
 tho yo mongwe le yo mongwe ge a ka ru-
 ta motho yo mongwe bongaka, o swane-
 tše go lefa nyaka. Bokaone ke go romê-
 la motho gore a yo ba botša taba e. Ke
 moka ba dira bjale ka ge ba bolubotšē
 ba roma motho.

3972 Morumiwa a ya a botša ^{makholo} ~~mokhonyana~~ mantšu a mokhonyana. Ke rumile ke mokhonyana wa lena, o re o nyaka ditshinyagallo tša gwe tša mo a ruta ngwana wa lena bongaka. Makholo wa gwe a re o ile a rēta ke mang. Ge a mo ruta bongaka ke ge a thabiša ke medirō ya gwe. Thepela o mmotšē taba e we ya gwe a re tšebe. Ke moka thebaka tša goma tša ya tša mmotša ~~ka mokhwa~~ o we makholo wa gwe a mo felotšego ka ōna. Monna a goma a khobakanya ba gabō.

3973 Bobete a ba tšalotšā ka mokhwa o makholo wa gwe a ganago. Morumiwa o tšo boya, bjale o re ba ga makholo ba re ke retile ke mang. Le gōna mo ke mo ruta ke baka la gore ke khatile ke medirō ya ngwana wa bona. Le tšona the baka the be the le gōna. Thebaka tša tšego bjale ka ge mmoledi a bolabotse. Taba e yakwela gore ba ga makholo wa go ba ganago go ndiša gōdimu ga mo o rutila ngwana wa bona bongaka. Taba e swanetše go išwa ga banna ba melomo ya dikwabēlo. Ba kwana ka gore taba e é khorong.

3974 Bobete a isa taba khorong ya ga Mothabe. Khoro ya a-mogela taba. Ke nto liholo ya mošate e re tšhikhidi ya re mafene. Ke gore nto ya mošate a e gane molato, molato o mongwê le o mongwê o wa amogelwa. Ba melomo ya dihwabêlo ba gona ba we ba ta ta go ba bôna taba. Diñhele le go the be diñhele diña bôna ke bona. Ba ile ba mmotšā letsatsi le a ta go boya ka lona. Motho a rumiwa wa go bitšā makholo wa mothadiwa. O ile a ba botšā gore ka tsatsi la gore le a nyakega ka khorong ka baka la molato wa lena le mokhonyana wa lena. Ke moka morumiwa a gona.

3975 Letsatsi la khathano ya bona khorong. Makholo a re go troga a baka khorong. Mokhonyana le yêna. Dimpja tša mošate le tšona tša re go troga tša tšama diphumula malaka dibuhile mošate. Ba ile ba gaṭhana ka moka mo we khorong. Bjale mmudi wa lekhota a bula lekhota. Lekhota la dula ka madulo a lona ba melato le bona ka a bona. Mmudi wa lekhota a neetsa taba ka le thetho la yôna.

3976 Bobete dipolabolo tša gwe. Morena lekhota la ba bina tou. Ke nna yo we ke llago. Ke be ke tšere mosadi bjale o nthadile. Batswadi ba gwe ba mphile dikhomo tšaka. Bjale ke ile ka mo ruta ditšhare tša ka. Ke re ba lefego rutwana ga mosadi, ba gana. Ke moka ke yōna taba e we ke tšilego ka yōna mo. Mo a riale a goma a dula fathe.

3977 Makhoto wa gwe dipolabolo tša gwe. Morena lekhota la ba bina tou. Ke nnete monna yo o be a tšere mopedi wa ka, bjale o mo thadile. Dikhomo tša gwe ke mo file. Ke fapana naê bangheng tša gore nna ke lefe mo a rutile mopedi wa ka bongaka. Nna ke a šitwa ka gobane a še nna yo we ka gore a mo rute bongaka. Ke ile ga ke mo fa mosadi ka re a mo apeela. Ke moka ke feditšē.

3978 Lekhota la êma le makhoto wa gwe. Bōna wena mokhonyana ge o dutširi a ruta mosadi yo wa go le yēna o be a go

a peela. Taba ya bobedi ge o mo tšeya go batsweeli a wa re o mo ruta bongaka o itš'e o go apeela. Ga gona molato, we-ua lla tš'e we mosadi a go di gorōša a thale ga geno.

3979 Mokhonyana o bigile maaka a tswallê khoro ~~ke~~ khomo goriale ke khoši. Ba mmo-tš'a ka mokhwa o we khoši e bolabolago ka ôna. Mokhonyana a ntšha khomo a tswalla khoro. Mathale a ja a llê mong wa ôna. Ke moka molato wa bona we fêla o e ta mo we.

Temana ya 5: Thoto ya go lebana mosadi e tšwa ga ba^{gabô} (Batswadi.)

3980 Mosadi ge a bikiwa o fiwa dimphô ke ba gabô. Dimphô tš'e we a fiwago ke tš'a go mo felegetš'a. Ke tšona tš'e we tš'o mothušago bogadi. Batho a ba lekane, ba bangwe ke ditšuwana, ba bangwe ke dikhurani. Ka baka le we ba bangwe ba khôna go fa moredi wa bona khomo. Ba we e lego baditsana ba no mo fa pudi. Pudi e we

goba khomo ke tšā go mošimula le yogong,
gore a togē le monna wa gwe. Ba bangwe
ba leloko ke moka ba felegetsā ngwana wa
bona ka dikhogo, mafêthō, mahō, magogō le
dipitšā. Dilo tšē ke tšā mosadi ka baka
la gore o tšwa natšō ga gabō.

3981 Thoto e we batswadi ba filego ngwana
wa bona ke ya gwe le monna wa gwe ge
ba tša go-tšetrana mollō. Ge mosadi a ka
tšala gona monna a tša topa tšelo. Ka
moka ga yōna mosadi o swanetsē go e tšē-
ya. Goba e tswaletsē bjang le bjang mo
we moteng, a ga tšee molato ka moka
ga yōna e tšeya ke mosadi.

3982 (a) Khale e be motswadi wa mmikiwa
a šimula moredi wa gwe ka khomo goba
pudi. Ke moka batho ba bangwe ba ntšha
tšē tšā ka gōdimu. Mafêthō le tšē
dingwē. Taba kholo e be bā ntšha mase-
ka le dikholomotho le matanyetsa a go
bōkabōkiša ngwetšī. Khomo le pudi ke
tšā go mo šimula. Ke ngwala gore kho-

886

K34/82 1854

mo le pudi ke gore mothomong o simulwa ka khomo goba pudis.

3983 Mpoi le madike. Mopoi o ile a tšeya moredi wa madike. Mothang a beka go mosadi; ba ga makholo wa gwe ba simula mosadi ka khomo. Malome wa mosadi a ntšha pudi a ve pudi e we motogolo o ê o e ruwê e ta go tswalla dipudi. Ka pudi e ke go laya ka yōna gore o ê o tware monna wa go ka matsōgō a mabedi. Mosadi ke ngwako ke gore ge monna a tša go nyake a ba a go a getšē ngwako go lukile. Papatšwe le yēna a motaeya mo laya ka khomo e la. Ba bangwê ba mo laya ka go ntšha dibjana.

3984 Mpoi a beka mosadi wa gwe le dilo tša gwe. Maseka ya ba maseka le dikholomotho le matanyetsa tša go bōkubōkiša ngwetši. Ba ile ba mo tshipidiša ka mokhwa o we go fithêla a fitha bogadi.

886

1855

K34|82

3985 Bogadi le gōna ba ntšha dimphō tša go akēla ngwetšoe. Mmatswale ~~wa~~ o ntšha khogo. Matswale wa gwe o ntšha pudi. Mmatswale ke wa mosadi matswale ke wa monna. Ba ntšha dilo tše ba akēla ngwetši ka tšona. Batho ba bangwe le bona ba leloko la bomo-
 nna ba ntšha dilo tša bona tša go akēla ngwetši. Dilo tše we tša go ntšha ke ba bogadi bjagwe ke tša mosadi ge a dutši a thale mo we moteng. Ge a ka thala ke moka ke tša monna ka gobane dintšhitše ke ba gabō monna.

3986 Leina la mosadi wa Mpoi e be ba ~~re~~ ke Matokong. Mosadi o ile a dula bogadi a ba a ba le bana ba ba bedi. Bana ba we e be e le mothakana le moetsane. Monna o be a na le lerobo kudu. Mosadi mo a e tšwa mašemong a tšwe mašemong o tšwa banneng. Le ge a ile dikhoneng a tšwe dikhoneng o tšwa banneng. Le ge a kaya le basadi ba bangwe lešepana ke la go tšwa banneng bjale bjale.

886

1856

K34/82

3987 Mathokong a roba a šiya dikho-
mo tše ditshelago le lesome la dipudi. O
ile a tena ke lerabo la monna wagwe,
a tšhaba le monna yo mongwê. Ke moka
monna yo we a nyala mosadi la bobedi.
Batswadi ba bitša mothadiwa ba ta ba
mo fa dikhomo tša gwe. Monna a gapa
dikhomo ga mmogo le bana. Molato wa
go lefêla mothadiwa dikhomo wa fêla
o e ta mo we.

3988 Batswadi ba mosadi ba nyaka dikho-
mo tša moredi wa kona. Mokhonyana o
ile a gana le dikhomo. Ba gopola gore
ba swanetsê go mo tiya, banna ba bungwe
ba re-re ka tshinya molato. Taba kholo
ke go iša molato khorong. Ba kwana
ka ôna mokhwa o we wa go iša taba
khorong.

3989 Madikê a iša molato khorong ya
ga Mašumu. Ba ile ba amogêla mo-
lato o we. Ka tšatši la kaṭhola ba
ile ba gaṭhana khorong.

K34/82

3990 Khoro e ile ya êma le Madike. Ba khoro ba re mosadi o swanetše go hwetša-na diruiwa tše we ka baka la gore o fike ke batswadi ba gwe. Wena monna o ta boela ke tše we ga go ntšha batswadi ba go. Khoro e ile ya ba lamolanya ka mokhwa o we. Mathokong a gapa dikhommo tša gwe tše ditshelago le lesome la dipudi. Ke moka molato wa bona wa fêla o e ta mo we.

3991 (b) Dimphô tša matsatši a bo lehono. Pakaeno moredi wa motho o bikiwa ana le thoto e ntši ya go mo felegetša bogadi bja gwe. Ka gobane batswadi ba mosadi ba dia mokete (monyanya) o mogolo. Ke batswadi ba mosadi ba humile ba thaba dikhommo tše pedi. Bjala bjôna a bo bolwabolwe ke madita. Pele ga gore ba diê monyanya o we, ba tšibisa yo mongwê le yo mongwê wa leloko la gabô. Le bona a ba no ta ba thepela aowa ba tšwa ba rwele diphafana tša bjala. Moya komeng tša bana ba gwe, o ya a we-re tha gwe the lejana.

886

1358

K34 | 82

3992 Betši ba laiwa ba dutši lapeng. Buntši bja bona ke bo makhafē, ngwetši ke motho ka o thii. Ngwetši o laya ke pupagwe pele ka khomo. Ka moragô o laya ke mmugwe ka khomo goba dipudi ge go thoka khomo. Ka moragô ke rangwane goba ra mogolo. Ba ntšha the we ba nago naṭho, e seng ka fase ga pudi. E ka ba pudi goba dipudi tše pedi. Khadi le yōna e swanetše go ntšha pudi. Malome wa ngwetši pudi goba pudi tše pedi. Yo mongwe o ntšha khomo ge a le nayō ka go bane le khomo ya go monyala ge ba e thabile molala o swala ke yēna. Ka moragô ga ba we go ntšha ba bangwê ba leloko. Ge ba fetetše bjale motho yo mongwe le yo mongwê o ntšha the a nago na ṭho.

3993 Ga gabo le-sogana le gona go bjale. Dikhomo le dipudi tšo tšwa tša go a-kēla ngwetši. Dithoto tše we ka moka ga tšona ke tša monna le mosadi ge ba ṭha dutši ba tšhubelana mollô. Batswadi ba mosadi ba fa moredi wa bona.

886

K34/82 1859

Ba bo lesogana le bona ba fa morwa wa bona. Ba re ba dirêla gore monna a the ke a phakisa a togêla mosadi a re o ya mahhoweng.

3994 Bjale ka Thota le ngwana letswalo. Batswadi ba mosadi ba ile ba moffa dikhomo tše tharo. Ditšhaletse tša go dira ke ba leloko ya ba masome a mabedi a diponto le diponto tše pedi. Dipudi e ile ya ba dipudi tše ntabe. Dikhogo ya ba lesome la dikhogo le dikhogo tše pedi. Ke yōna thoto ya go felegetsa ngwana wa bona bogadi bja que.

3995 Monyanya wa bo mosogana. Ge ba fitha ba hwetsana le bona ba lukile. Ba re go fitha ba tena ka ngwako ba ja tša go ja, ka moragô ga mo ba le ja tša go ja ke moka ba tšwela khakala. Ba bo lesogana le bona ba laya ngwana wa bona ka dikhomo, dipudi, dikhogo le ditšhaletse le dilwana tše dingwe. Ga bo lesogana ba ile ba dira dikhomo tše dinê, dipudi lesome le ka thano, dikhogo masome a mabedi le tše mabala a-nkokotwana le dibja-

na tše dingwe. Tšhalete ya ba masome a mabedi le diponto tše thano.

(a) 3996 Thoto ya go felegetsä mosadi ka moka ga yōna ke 3 ya dikhomo, £22 ya diponto, 6 ya dipudi le 12 ya dihhogo.

(b) Thoto ya bo morogana ka moka ke 4 ya dikhomo, 15 ya dipudi, 28 ya dihhogo le £25 ya diponto.

(c) Dithoto tše we tša bona ga dikopana ke 7 ya dikhomo 21 ya dipudi, 40 ya dihhogo le £47 ya diponto. Ke tšona ditšho^{to} tša bona bedi ga bona.

3997. Ngwana Letswalo a thala Thoto a ya a du-la lapeng la mmagwe. Molato keng. Molato ke gore mosadi a belege. Monna o dira gore ke tšhephoka. Bjale le yēna o ra monna wa gwe gore a na madi, madi a fetsä ke basadi ba bangwe. Tša methela di a tšhegana mamonoke o tšhega le hatsi. Ka baka le we ke moka phapano ya ba gōna magareng a bona. Monna a diša mosadi, mosadi le yēna a diša monna. Ke Mamabolo le molepo khomo tša ditšhupja di a lwa re tša bona mphenya ngwe. Ke ge mosadi a tena ke tšheroba

a tšhaba.

3998 Monna o ile a fetsōa thoto ya gwe ka ba-
ka la lekhweswa. Mosadi a mo hwetšana a na
le motabo wa gwe, ke moka o wa motiya. Bja-
le monna le yēna a thoma go dišā mosadi.
A mo hwetšana a na le Ntrotodi. O ile a le-
fa ka tšhephiri. Monna a tšwela pele le go tša-
ma a swara mosadi wa gwe le banna. Mola-
to wa bona o fēla ka tšhephiri. Bjale ba-
tho ba re e fēla thari ya gwe ke gōna go
tšama a lifišā batho. O be a tšha diri gore
motho a tšebe e be di no tšeba ke yēna mo-
nna le mosadi.

3999 Molaō wa dilefa tša monna mo a lifišā tšhe
tšhotolo. Monna ge a ile a tšwara mosadi wa
gwe a na le monna yo mongwe. Moswariwa
o swanetšē go rapēla. Bjale mong mosadi
ge a nyaka go go lifišā, o wa go lifišā.
Ditefa tšē we di swanetšē go lewa ka
kowa lapeng la mosadi yo we wa ~~mo~~ mo-
swariwa. Ge ona le basadi bjale we re
go lifišā tšhe tšhotolo, wa ya wa jēla ka
lapeng le šele ke phōšō. Ge e le khomo o
rata mo e rošēlwa ka lapeng la gwe.

886

1862

K34/82

Ke moka o ʒa bēka megwapa, e mengwe
o wa swala ka ʒhephiri o fa matabo yola
wa gwe.

4000 Thoto o be a tha jele dilo tše we
ka lapeng la mosadi. O be a re a ka lēma-
la a tšwela pele le modirō o we wa gwe. O be
a jēla ka lapeng la mosadi wa go loka. Bjale
yo la mosadi a thōma go belaēla a re dilo tša
go tšwa bopele bjaka di jēlwa ka lapeng le
lengwe bjang. Banna ba bile ba khobakana
go ʒhe-ka taba ya mohuta o we. Bjale ba-
nna ba bōna monna phōšō. Ba re ge o ʒha
nyake go lifišā go kaone gore o ʒhe ke wa
lifišā. Ge o ile wa lifišā o jēlē ka lapeng
la mosinyi, o fēla o molaya gore taba e a
ke nyake. Monna a ka a kwa mo we ba bola-
bolago.

4001 Ngwana Letswalo a boēla a ya a dula
lapeng la mmagwe. Monna o ile o nyaka mosadi,
a ganēla lapeng la mmagwe. Batswadi
ba leka ka maata go gapeletšā moredi wa
bona a napa a gana. Ba bōna gore go
kaone gore re fe monna dihhomo tšagwe.
Ke ge ba romēla motho gore a yo botšā

moṭhadiwa gore a e khopolêlê.

4002 Mokhonyana a ya a gapa dikhomo tša gwe. Ba ile ba mo fa dikhomo tša gwe ka moka. Bja le moradi a re ho wa bogadi bja ka ke ṭogē tše dikhomo tša ka tše ditshelê lago. Dipudi di dirile masome a mabedi le dipudi tše ntabe. Ditaba ke tše we monna. Monna a gana, a re tše we ka moka ke tšaka. Bjang. A re ga boṭe. Ba re dilo tša go ke tše o filwego ke ba geno. Tše we re filego ngwana wa rena ke tša gwe. Mokhonyana a tiya ṭhogo le fathe, ke gore o napile a gana.

4003 Ba dira gore taba e thomê e bolabolwe ka tše gae. Ba ile ba bitsana ga mmôgô le banna ba šele. Ba ile ba khobakana khorong ya bo moṭhadiwa. Ke moka ba begelwa taba. Banna ba ile ba bōna mokhonyana phošô. Le yēna a dumêla gore moradi a gape dikhomo tša gwe le dipudi a ṭogē ka tšōna. Ba ile ba digapa ba ṭoga ka tšōna kemoka molato wa bona wa fêla ka tše gae

886

1864
K34/82

tha bona.

4004 Makhonyana ge a na le molato o wa ya ga makholo wa gwe go kolota. Mosadi wa gwe ge a na le diruiwa le ga gwe o wa adima ke moka a ya a lefa molato wa gwe. Go bjale ka makholo ge a na le molato o wa ya ga makhonyana go adima khomo a lefe molato wa gwe ka yona. Bjale mosadi ge a the thelo a diva molato, molato o we go swanetše go lefa monna ka baka la gore ke mpa ya gwe.

4005 Monna o lefella mosadi wa gwe molato. Mosadi a ka diva molato o mogolo bjang le bjang, molato o we o swanetše go lefella ke monna. Ge mosadi a na le dikhomo monna o ta ntsha dikhomo tše we tša mosadi a lefe molato ka tšona. Ge mosadi a the na le dikhomo ke modiro wa monna gore a tšame a kolota a lefe molato o we ka tšona. Bjale dikhomo tše we mothang mosadi a thalago monna a ka the ke a di hwetšana. Ka baka la gore e be e le mpa ya gwe. Taba ya bo bedi ke

886

K34/82

1865

gore o be a mo apeela. Ke lona le baka
le we le dirago gore monna a the ke a
hwetsana thelo. Ba we a go ba a tšama
a kolota go bona o swanetše go ba buše-
tša dilo tša bona.

4006 Makhonyana o gafela batswadi ba mosadi
gore ba lefē molato wa moredi wa bona.
Taba e ya gore makhonyana a gafelē ba-
twadi ba mosadi gore ba lefē molato wa
moredi wa bona, e ba ka ke gore ge a
thadile wena wa monna a o boele ke
thelo. Le ga go le bjale batswadi ba mo-
sadi a ba dumele go lefella moredi wa
bona molato. Ba pheha ka gore ge o
tša mo nyake re gafelē ngwana wa re-
na. Re ta lefa molato re bee re dulē
naē. Ke moka monna o šita go dira
taba e we.

4007 Ga batswadi ba mosadi a ka ya ka
kadimō. Gōna ba ka mo adima a ya a le-
fa molato o we wa moredi wa bona. Ta-
ba kholo o swanetše go tšaba gore ke mo-
lato. O swanetše go nyakela khomo e
we ya makholo wa gwe a yo ba fa. Ge

886

1866

K34/82

thalamo e ka thaga, monna a thešū a bō-
na khomo e la ya makholo wa gwe. Makholo
o ta e balla mo we dikhomo tše we
ba fago mothadiwa.

4008 Diphiso tša tou a dipatagane. Diphiso
go bolwabolwa ka melato e mmedi. Bjale
theema the we e be the šumišwa ke ba-
gologolo. Ke gore ge mosadi a ka thala a
šiya dikhomo tše di mo lebanego bogadi. Ba
be ba e fa mothadiwa dikhomo tša gwe
ka moka. Ka moragō ga mo ba feditšē mo-
lato wa gwe, ke moka ba nyake tša mo-
redi wa bona. Goba o ile a adima kho-
mo goba dikhomo ba khonē ba dirēra. Bjale
taba e we e boima ka baka la khanoya
makhonyana.

4009 Bjale ka Mabulēla le Madike. Mabulēla
o be a tšere moredi wa Madike bare ke Be-
rebutse. Mosadi yo we e be e le ntwa du-
mēla. Taba ya bobedi o be a thena ngwa-
na e le moopa. O re a e lwa dintwa a
le bjale ya ba o loma ka mēnō. Mabulē-
la o ile a ntšha dikhomo tša go mo nyala,
ka šakeng a šala le dikhomo tše thano.

ġare ga dikhomo tše we thano, e be e le dipholo tše nnê le tshadi ya tšona. Dikhomo e be e le tša monna.

H010 Mabulêla a twariwa ke Bobete a na le moradi wa gwe. Bjale Bobete a lifiša Mabulêla ka khomo tše pedi. Dikhomo ka šakeng gwa šula dikhomo tše tharo. Mo šiana o we o ile wa felêla go lefa melato ya moradi. O ile a loma moradi yo mongwe a toga le tšebê. Molato o we o ile wa lifiwa ka khomo. Molato wa bo bedi a pja-ša moradi yo mongwe thôgô. Molato o we o ile wa lifiwa ka khomo. Molato wa boraro a lwa le moradi yo mongwe a moripa molomo wa ka thase ka mênô. Molato o we o ile wa lifiwa ka khomo. Dikhomo tša monna wagwe di feletšê. Moradi a tšwela pele le go dira melato.

H011 Barebutse a ya a tšhuba ngwako wa moradi wa Bobete. Monna o ile a tše ke a gôrôga ka bošego bjo we, a ya a robala mo we a go ba a ile. Moradi a gopola gore monna o ile ga mošabo yo la wa gwe. Ngwako o ile wa go-
lêla moradi. Ke moka a tšoga bošego a

886

1868

K34/82

ya a tšhuba ngwako wa mosadi yo we. O ile ge o e swa a re o wa tšhaba. Ba morakišā ba mpwara. Ke ge a ba botšā gore e be ke tšile go tšhubella mosadi yo le monna wa ka.

4012 Bobete a tiegetšā molato ga Mabulēla. Mabulēla a tšibišā ba ga makholo wa gwe molato wa moredi wa bona. Bjale bare ka goriale mo we ke goreng. Mokhonyana a re mo lefeleng ka gobane nna ka tšukeng a ke tšhana tšhelo. Batswadi bare ka goriale mo we ke gore o wa mo tšhala. Mokhonyana a re a ke mo tšhale. Ge o tšha mo tšhale mo lefellē molato ka gobane ke mpja ya go. Banna ba ga bō bare ba ga makholo wa go ba kwala.

4013 Mokhonyana a ya ka la bothakha ga makholo wa gwe go adima khomo. Ba ga makholo wa gwe ba leka go gana, bjale banna ba bangwe bare aowa a e ke e ya ka magaba ya boya ka magaba. Ke ngwana wa lena mo adimeng, o tša le buišetšā. Aowa ba mmutišā gore molato wa go ba re o lefē kang. A re a ke tšebe. Ke ile ke tšha tšama ke adima bjale kage

886

K34/82 1869

ba re mathong a tau o ya ka lebônê. Ke ge ba mo adima khomo.

#014 A romêla motho ka khomo go rapêla molato o we. Bjale Bobete a re thepela o mmo-tšê ke mo nyaka khomo ya bobedi. Thebaka tha boêla tha mmo-tšê ka mokhwa o we. Bjale a boêla ga makhola wa gwe go kolota khomo ya bobedi. Ba ga makhola wa gwe ba ya ba mo adima. Ke moka a ya a lefa molato o we wa fêla ka mokhwa o we. A gona a ya a botšâ ba ga makhola wa gwe gore molato o la o fedile. Ba re ke tšê dibote ge molato o fedile. Fêla o the ke wa lebala dikhomo tšâ rena. O ile a dumêla gore nka the lebale.

#015 Marebutse a boêla a ya a dula la-peng la mmagwe. Ke moka a gana go boêla bogadi. Ge ba mmutšišâ gore molato keng, o ba botšâ gore monna o re onyaka go mpolaya. O re ke tshintšê thoto ya gwe. Ge a tha mpolaya bokaone ke gore yêna a the polaê. Ke baka le we le dirago gore ke togê bogadi. Ka lona le-baka le we a ke tha nyaka go boêla. Ke moka

880

K34/82 1870

a napa a gannê go boêla bogadi.

H016 Batswadi ba dira gore Mabulêla a ekhopolêlê. Morumiwa o ile a mmotša gore ba ga makhob wago bare ba šitile ke ngwana. Ka baka le we bare e khopoleleng. Mothadina a ba fa lebaka le we a ta ya go go e khopolêla. A re ke tha tšama ke botšā ba geu. Ka tšatši la gore ke nna yo we ke a ta. Thebaka tha goma tha ya tha ba botšā ka mokhwa o we. Le bona ba bona le baka la go tšibša ba gabō. Ka tšatši le la mokhonyana a boletšego gore o ta ta ka lona a ta ka lona.

H017 Ba balla dikhomo tšē la tša kadimō gōdimu ga tšē we ba mo fago. Mokhonyana a rediphiyo tša tšou a diphathagane. Le-na ntefeleng le nna ke ta leffa ka laka le-tšogō. Banna ka moka ba ile ba mo kwêla bare taba a e fathe ke e ngwê. Baile ba ntšha dikhomo tša gwe tša monyalo ka moka ba mo fa. Mokhonyana a re a e ke e tswala mafatha. Taba e la ya

886

K34/82 1871

lena ke e kwile, ke t̄ha yo e t̄heba ka
gae. Ke nnete taba e t̄wa e le ka gae.
Mokhonyana a gapa dikhomo a t̄oga.

4018 Mokhonyana a re go fit̄ha gae a pa-
nolla. A re le ge dikhomo ka e thii e
lobile a gona taba. O bolabola ka dikhomo
t̄ie la tharo a go lef̄ela mosadi melato
ya gwe. Ba ga makholo wa gwe ba lebella
gore ba t̄a kwa mokhonyana a bolabola
ba no okwa a t̄ha bolabole t̄helo. Kama-
theko ba t̄ama ba o kwa monna a bola-
bola gore dikhomo nka t̄he ke ka ba fa
ka baka la gore dithibile t̄ia ka dikhomo.

4019 go leka noka a še go lshela. Makh-
lo a roma motho wa go but̄šiša dikhomo
t̄ia gwe. Morumiwa a ya a fit̄het̄ša ma-
nt̄u a we. Bjale mokhonyana a re nna a
ke t̄ebe ke na le molato le ba ga makh-
lo. Ke nna nka belaēlago ka khomo
e we ka go lefella moredi wa bona mo-
lato. Bakeng t̄ha dikhomo t̄ie we ba
but̄šišago, di thibile t̄ie la t̄ia ka. The-

886

1872

K34/82

pela o ba botšē ka mokhwa o we. Ke mo-
ka t̄ha goma t̄haya t̄ha ba botšā ka mo-
khwa o la mokhonyana a go bolabola ka ōna.

H020 Makholo a iša taba khorong ya ga
Mothabe. Ba khoro ba ile ba amogēla
molato o we. Bjale ba fiwa letšatšī la
katholo. Mokhonyana o ile a t̄bišā ke ba
khoro letšatšī le we la katholo. Ka lona le-
tšatšī le la khoro ya gore ba t̄e ka lona
ba ile ba ya.

H021 Mmudi wa lekhōṭa a bula lekhōṭa.
Ba melato ba dula ka t̄ase, ba lekhōṭa ba
dula ka khakala. Bjale ge ba dutšī ka
madulo a bona, a khopēla lekhōṭa diṭebe
le melomo ya go lamolanya ba fapani. Ke
moka a t̄e go makholo motho yo la o mo-
nyakago šo. Bjale wena mokhonyana o bi-
tšā ke khoro ka baka la phapanō ya go
le makholo wa go. Ke moka mmudi wa
lekhōṭa a goma a dula fathe. Ka gorila
le mo we o file ba fapani t̄heba ka
t̄ha gore ba bolabole.

886

1873

K34/82

4022 Dipolabolo tša makholo wa gwe. A
 Êma pele ga lekhota a re morena lekhota
 la ba bina tou. Ke nnete ke fapana le
 monna yo. O be a tšere moredi wa ka bja-
 le o mo thadile. Pele ga gore a mo thale
 yo moredi wa ka o ile a diva molato wa
 go tšhuba ngwako wa mogatša Bobete. A
 ta ga ka go adima tša go lefa. Ke ile
 ka mo fa dikhomo tše pedi molato wa
 ya wa fêla. Lehono nna ke mo file di-
 khomo tša gwe tša monyalo ka moka. Ke
 ile ke a di tšeya a re phiyo tša tou a di-
 phathagane. Bjale ge ke mmotša gore ke
 nyaka dikhomo o gana na tšo. Morena
 lekhota. Ge a viala a dula fathe.

4023 Dipolabolo tša mokhonyana. More-
 na lekhota. Ke nnete ke gana le dikhomo
 ka baka la gore moredi wa bona o ile a
 diva melato e meraro. Melato e we ke
 ile ka lefa ka dikhomo tša ka. Bjale a
 diva molato wa bone wa go tšhuba ntšo.
 Ke be ke šetše ke le fêla ke tho-ka
 le khogo ya le fofa. Bjale ke ge ke ya
 ga makholo a mpha dikhomo tše pedi ko

lefa molato ka tšona. Ke moka molato wa fêla. Bjale dikhomo tše we ka go fiwa ke ba ga makholo di thibile tše la tšaka. Ke lona le baka le we ke ganago ka tšona. Ke moka a boêla a dula fathe.

H024 Mmudi wa lekhota a lahêla taba ga ba lekhota. Bjale lekhota la re taba ya mohuta o, e ya makatsa. Bjale ka ge leyêna a dumêla ka adimô e we ya dikhomo, ka goriale mo we re ka tše tša nyahathe baka. Monna dikhomo tše wa go nyala ka tšona ba go file ka moka. Mothadina a dumêla. Dikhomo tše we pedi di kante ga moyalo. A dumêla. Go di adima gona o i le wa di adima. A dumêla. O gana na tšo fêla ka molato wa godira ke mosadi ge a be a tša go a-peela. A dumêla.

H025 Lekhota la bona makhonyana phōō. La re. rena re go bona phōō, ka baka la gore ge o tša mo lefella molato e we ke ge mosadi a tša go a-peela. Ka baka le we e be e le mpja ya go. Mosadi ge a diva molato o divêla monna wa gwe.

O swanetsê go ntšha dikhomo tšê we o fê
ba ga makholo wa go.

4026 Makhonyana o ile a tšwela pele le go
gana. Bjale ba khoro ba ve ka lebaka la mo o
lefella moradi, molato wa go swa ga ntšo ke
ge a go thadile. O be a sa thala. Ka mowa-
gô ga mo o mo lefeletšê molato o ile a dula
lebaka le le kae. O ile a dula menga^{wga} e me-
raro ka nguaga wa bonê ke ge a thala.
Mengwaga e we ka moka ga yôna o be a tha
go apeela. O be a nkapeela. Bjale ka ge o
gana go fa makhola wa go dikhomo tšê we
o ile-go wa di adima, wena o swanetsê go
lefa moradi mengwaga e we meraro, ge a be
a go apeela ka khomo tšê tharo. Ke moka
o fete le khomo tšê we pedi.

4027 Makhonyana a ka a thwa a tha a ra-
ba, a napa a bitšā ba gabô ba ya thope-
ng. Ge a le mo we a re khoro e nkatile, ka
goriale mo we ke e pona phōšō. Banna ba
gabô ba re ke nnete mo we khoro e bolabola-
go. Ke moka a roma motho wa go botšā ba
khoro gore ke e pona phōšō, dikhomo di swa-

886

K34/82

1876

netšhe go feta le ba ga makholo. Morumiwa
a ya a bolabola mantšu a we. Ba bega khoši
mantšu.

4028 Manganga a ja a llê mong wa ôna. Kho-
ši ya re mmotšheng a buiše dikhomo tšhe we
pedi ka khomo. Monna a na tšhe we a ka ba
go a ka tšhe bolabola. Ke moka a boela gwe
a ya a gapa dikhomo tšhe we tharo a tša a
a lefa molato. Molato wa Madike le Mabulê-
la wa fêla o e tša mo we. Madike a gapa
dikhomo tša gwe tšhe pedi a tšoga na tšo. Kho-
mo ya boraro ya ba ya go tswalla khoro.

4029 Batho ke go thušana. Makholo o wa adima
dikhomo ga mokhonyana ga a na le molato. Di-
khomo tša go adima ke makholo wa go, gantši
a di boe. Le yêna mokhonyana a ka tšhe ke
a khona go di butšiša. Taba kholo ke gove ge
mosadi a ka ba le \$ ngwana wa mothankana
ge a yo tšeya mosadi, ditena di tšena monyalo-
ng wa gwe. Fêla ge mosadi a ka tšhala o
swanetshe go gapa na tšo mothang a yo ga-
pa dikhomo tša monyalo.

4030 Bjale ka Bjang le Mabakane. Mabakane o be a tšere moredi wa Bjang. Monyalo wa gwe o ile a nyala a fetša. Bjale mosadi wa Bjang a loya. Ba bo molojiwa ba nyaka gore mo-hu a lifiwe ka dikhomo. Bjale a ntšha dikhomo tše mabala-a-ukhokwana. Ba mmotšha gore a yo nyakêla dikhomo tše pedi molato o fêlê. Bjang dikhomo a thale na tšo ka šakeng le šaka le šetše le omile. Bjale ke ge a e ya ga makhonyana go adima dikhomo tše we. Makhonyana a mo adima. Ke moka a ya a lefa molato wa fêla.

4031 Moredi wa Bjang a thala Mabakane. O ile a tšhaba le monna yo mongwe. Makhonyana yo we mo-swa a nyala. Ba dira gore a ntšhe le tšela makholo wa gwe a go adima. Ke moka ba bitša mothadiwa gore a tše a gapê maditšana a gwe. Mothadiwa a ya. Makholo wa gwe a mo fa dikhomo tšagwe tša monyalo ka moka. Ka moragô a ve thêma ê tafêta a ya loka. A napa a ntšha dikhomo tše la pedi a mo fa. Ke moka molato wa Bjang le Mabakane wa fêla ka tše gae tša bona.

H032 Phiyo tša tou di a phathagana. Batho ba matsatši a bo lehono ba thathafa ba bjale ka letapa. Bagologolo ge ba be bare diphio tša ~~fo~~ a diphathagane. Ba be ba kwala ka ba-ka la gore e be ba na twenyane. Matsatši a bo lehono mokhonyana a adima khomo goba di-khomo. Moredi wa ga a thala, mo o mo fa dikhomo tša gwe tša monyalo, tše la o napê o ntshe ga na mo we. Matsatši a ba dira ka mokhwa o we.

Temana ya 6: Thoto ke ya mosadi ka ba-ka la gore tšebo ke ya batswadi:

H033 fona le basadi ba bangwe ba we batswa-go e le dingaka. Bongaka bjo we bja gwe o rutile ke batswadi. Gantši bongaka ba ruta ngwana wa mothankana. Bjale ngwana wa mosetsana o wa rutiwa mo ka mo we lapeng go thena mothankana. Mothomong mmagwe ke ngaka. Mosadi ge e le ngaka bongaka bja gwe o nyaka kudu go ruta ngwana wa mosetsana. Ke mokhwa owe

o hwetsanago basadi e le dingaka. Bjale ka bongaka bjo we bja bona ba gapa dikhomo, dipudi le dikhogo.

4034 Basadi ba bangwe ba hwetsana bongaka ka baka la go a reya ke memôya ya badimu. Bjale memôya ya badimu e tšena motho ka ~~ma~~ bolwetši. Gore ke ôna môya wa badimu ba kwa ka dituola. Bjale batswadi ba gwe ba swanetsê go tšwela ntwana bakeng tša go mo alafiša le go mo lefella go rutiwa ga bongaka bjo we bja gwe. Dilo tšewe a tšamago a dišaba ka ditšhare tše we tša gwe ke tša gwe. Ka gobane mo-thang a tšhalago o wa digapa. Ye a tša tšhubêla monna mollô ke tša gwe le monna wa gwe.

4035 Bjale ka Maagi le Mongale. Moagi o be a tšere moradi nguana Mongale yo we leina la gwe ba goba ba re ke ma-akhaša-na. Moradi yo we o ile a hwetsana bongaka bja gwe ka go a reya ke môya wa badimu. Bjale môya o we ba hwetsana gore ke wa mohu yo mongwe wa ngaku wa ga Mongale.

4036 Mōya wa bongaka o ile wa mo tē -na a le bogadi. Mosadi o ile a re go bikiwa a ya a ēma a tše ke a bēlē-ga. Bjale monna a kitima le dingaka tša go likiša go bo-fediša. Ka moka ga tšona tša sitwa. Ka moragō ga mo a ntšhitšē mathō a lebeletšē, ke ge a thabēga a ba-bja. Mona a triēlēga ka baka la gore o tša tšwa di tšinyagalong tša pofedišo ya mosadi. A tšama a laola molwetši wa gwe. Bjale ditaola tša mmotša gore molwetši o tene ke mōya wa badimu. Gona le monna yo mongwe wa go bina khomo. Ke wa le-loko la bo molwetši. Monna yo we e be e le ngaka, bjale o nyaka gore bongaka bja gwe bo tšee ke molwetši yo we.

4037 Mokhonyana a gafēla ba ga makholo wa gwe gore ba a lafišē ngwana wa bona. Bolwetši a ba phophane ka bjona. Makholo wa gwe o ile a dira gore ba ga bo mokhonyana ba khobakane, a ba gafēle molwetši ba thaeletšitšē. Ba ile ba ba gona, ke moka makholo wa gwe a

886

K34/82

1881

a re, ditaba ke dithusanyana, dire pele tša re moragô. Ke riale ka gobane ngwana wa ka o wa babja. Bjale makhonyana o re a lafišê ke nna. Ke lona le baka le we ke dirilego gore lebê gôna, gore ge a ukhafêla le be le theletitše ka tša lena ditêbê.

4038 Makhonyana a gafêla makholo wa gwe. A re pele ga banna ga mmôgô. le dikhadi, ke re makholo a a lafišê moredi wa gwe. Ke re a lafišê moredi wa gwe ka baka la gore nna a ke na thelo. Thoto yaka e fedile ka baka la go leka go a lafiša mosadi bakeng tša go thoka thuri. Ba ile ba mo ganetsa le yêna a gana. Ke moka ba lokolla batswadi gore ba a lafišê moredi wa bona.

4039 Mooki wa molwetši o dula naê. Makholo wa bona a re bjale ke tō mo a lafiša a lekae. Karabo ke ya makhonyana. A re mo we go tēba makholo, goba o mo a lafiša ga na mo goba o toga naê ~~di~~ di ka tēba ke makholo. Makholo wa gwe a re mooki wa molwetši ke mokhi

wa mēti. Ka goriale mo we o dirēla go
to toga naē. Mokhonyana e dumēla.

4040 Makholo a e tetsā moredi wa gwe
a ya naē gae. Gore ba fithē molumetsi
o ile a ba togēla bošego. A ba ka ba
teba ka mo a ilega. Ba ile ba thōla ga
mokhonyana ba the ke ba mo hwetsana. Ba
nyakēla matheko ka moka ba the ke ba
mmōna. Motho a nyakelwe ka the tu o nya-
kēlwa ka ditaola.

4041 Ditaola tša ba botša gore o bodibe-
ng bja noka ya makhutšwi. Ka goriale
mo we le ka the ke la mmōna. Gommo-
na ga gwe ke gore le swanetsē go nyakē-
la khomo e ntso lo phasa le biteng la
mohu yo we wa ngaka. Ka moragō ga mo
we motsumi goba ^{badiri} ~~mochele~~ le ta kwa ba
re ba bone mothō bodibeng. Bjale ge
le ya mo we le ē le tswere nku ya kha-
pa. Pele ga gore e bolaiwē le swanetsē
go e bega ka the batabadimu le yēna
le fēle le mo gopola ka leina ka phe-
ko e. Le ta bōna a e tšwa.

886

K34/82

1883

4042 Makholo wa gwe o ile a dira ka mokhwa o la ngaka e bolabotšego. ~~A~~ A ntšha khomo ntso a ya a e thabêla lebiteng la mohu. Ba phasa ba bolaya khomo e la. Ka moragô ga matsatsi a mabedi ba o kwa badiši ba re ba bone motho yo mongwê a dutši gôdimu ga letapa la ka gare ga bodiba. Bjale a re go ba bôna a goma a boêla ka gare. Bjale ba butsišetsa badiši, badiši ba dumêla gore ba mmone. Ba ya ba ba šupa bodiba bjo we.

4043 Ba ya ba boya naê. Ba goma ba boêla gae. Ba nyakêla nku e la ya kha-pa, ba ya nayô mo we bodibeng. Ba fi-
tšha ba phasa mo we the batabadimung. Ba ile ba rerella ka mokhwa o la ngaka ya go bafaela ka ôna. Ka moragô ga mo we ba mmitša ka leina. Ba ile ba dula ba loma the nkô gwa folla lethatala. Ka moragô ga lebakanyana ba bôna a kokometše gôdimu ga letapa. Ke moka ba bolabola ka phekoela. A goma a boêla ka budibeng. Ka moragô ba

K34/82

bōna a le lebopong. Ke moka ba mo swara
ka letsōgō ba tōga naē.

4044 Ba boēla ba ya ba botšā ngaka
gore re tšō mo hwetšana. Ke moka nga-
ka ya goma ya tšhela dithako tša yōna.
Ya ba botšā gore molwētši ke ngaka.
Thepelang lo nyakēla monna wa ngaka
a mo alafē. Ka moragō ga mo a fodi-
le a mo nwešē ke moka go fedile yē-
na ka noši mawa o wa teba. Ba ile
ba napa ba rēta yēna. A re modirō o
we ke khomo. Ka moragō ga mo a fo-
dilē o ta tšwa ga thii a tšamē a ša-
ba. Mošabō wa mathōmō ka moka ke wa
ka. Ke moka gwa fēla go e ta mo we.
Ba ile ba dumelana naē.

4045 Monna wa ngaka a ba nyaka pudi
ya khonulla moraba. Ke moka a ya alafa
molwētši a fōla. Ka moragō ga mo a fodi-
le, a mo nweša a khona go laola. Batwa-
di ba utšha khomo ba fa ngaka le pudi
ya bo bedi ya go mo nweša. Ke moka
a boēla bogadi bja gwe.

4046 Pele ga gore mosadi a boêlê bogadi ba ile ba botša mikhonyana gore a ntšhe ditsinyagallo tša bona. Go thibêla dipolabolo ke go dumêla. Mikhonyana o ile a dumêla. Ka moragô ga mo we ba botša mikhonyana gore mosadi yo wa go o na le molato go ngaka e we e mo a lafilego. Molato wa gôna ke gore o swanetsê gore mošabô wa pele a fê ngaka. Ge a dirile bjale ke moka molato o fedile. Mešabô e mengwe ke moka ke ya gwe. Mikhonyana a dumêla. Ke ge ba mo lokolêla mosadi wa gwe a toga naê.

4047 Monna a ganêla mot mosadi mošabo wa mathomo ge a e fa ngaka. Mosadi o ile a tšwa a ya go šaba, a boya a gapa dikhomo tše tharo le lesome la dipudi le pudi tše pedi druga di nago le mabala-a-nkokotwana a diponto. Bjale mosadi a re go monna thoto e ka moka ke swanetsê go tibiša batswadi ba ka, e be bona ba fago ngaka. Monna a gana, a re o ta mo fa mošabô

886

K34/82 1886

wa ka moragō, Mosadi le yēna a gana a re a ke nyake go taboga molaō. O ile a napa a ganēla mosadi go fa ngaka ya gwe.

4048 Mmakhašana a thala a ya a dula lapeng la mmagwe. Ba ile ba mmotša gore re llē dikhomō tša ga moagi ka baka le we o swanetšē go boēla monneng wago. Bjale monna a ya gore ko nyaka mosadi. Mosadi a re e diyo ba nna mosadi mo ke thabile, ge ke babja ya the be nna mosadi. Nna a ke tha go nyaka. Monna o ile a taga a lebeletšē gōdimu ka go tšhabā gore a lebella fathe pula e kana.

4049 Mokhonyana a fiwa dikhomō tša gwe. Batswadi ba re bjale ka ge ngwana a re šitile, taba khato ke gore o gape mesebjana ya go. Monna o be a nyetšē ka 8 ya dikhomō le dipudi tše ntabe le diponto tše nnē. Bja makholo a re thoto ya go šē, fēla dikhomō tše tharo ke šala na tšo, ka baka la gore dikhomō tše tharo ke tša ~~mo~~

886

K34/82 1887

mosadi o na tšō. Ba ntšha ponto ba mo fa
ya dira dipudi tšē pedi. Ponto tšē tharo ba
re ditswalla ke dipudi tšē la tšā mosadi.

H050 ~~Phigo tšē~~ Diphya tšā tōu a diphath-
gane goriale ke ~~ma~~ makhonyana. Makholo
wa gwe a re taba e we e ya tswenya, ka
baka la gore ka morwana re ka ba re swe-
re le keta keta. Makhonyana a ka a kwi-
šiša taba e we, a re dikhomo ke gapa
ka moka. Le bona ba ga makholo wa gwe
ba gana. Bjale banna ba re galla o we
mogela. Monna o ile a tōga a gapa dikho-
mo tšē thano le ponto.

H051 Makhonyana a la thēla taba khorong
ya ga Mašumu. Ba khoro ba ile ba ē-
ma le ba ga makholo wa gwe. Ba re mo-
la o be o ile wa ntšha ditriyagallō tšā
go rutiwa ga mosadi bongaka lehono nka
be re re ba ga makholo wa go ba go
fē thoto e we. A weka wa rata go
ruta mosadi wa go. Bongaka o rutile
ke batswadi ba gwe. Ka baka le we

886

K34/82 1888

thoto ke ya mosadi. Ba ile ba tswandiša mohlonyana khoro ka khomo ka baka la go bega maaka. Ke moka molato wa bona wa fêla o e ta mo we.

4052 Bongaka bja go rutiwa ke batswadi. Bjale ka ge go thalutšiwê gore mosadi o wa rutiwa bongaka ke batswadi ba gwe. Kudu ba ruta mosadi ge ka lapeng go the na ngwana wa mothankana. Ge ngwana wa mothankana a le gona ba ruta yêna. Ge bongaka bo na le mmago mosadi, o nyaka kudu go ruta moredi wa gwe. Ka gobane mosadi o nyaka ngwana wa mose-tsana go feta wa mothankana. Bongaka ke thelo the the-golo ka bjona motho o hwetsana diruiwa. Monna o wa beka mosadi a hwetsana e le ngaka. Bjale dithoto tšê we a dihwetsanago ke tša gwe ka baka la gore tebo o tšwa nayô ga batswadi.

4053 Mosadi wa ngaka gantsi a belege. Mahumô a phathanege e fêla lehumô la gwe ke bongaka. Fêla ba bangwe

ba fo bêtêga e le dingaka. Thoto e we
ya mosadi wa go bikiwa e le ngaka ke
ya gwe le monna wa gwe ge ba tha go
tšetsana mollô.

4054 Bjale ka Lokweng le Morema. More-
ma o ile a tšeya moredi wa Lokweng yo we
leina la gwe e lego Lekopo. Mmago Leko-
po ke Maphaše. O ile a ruta ke monna
wa gwe bongaka. Bjale monna wa gwe a
hwa, ngaka gwa šala e le yêna. Ka
moragô ga lehu la monna wa gwe a ruta
^{moredi} ~~mosadi~~ bongaka. Morema ge a yo mo lo-
ša o no hwetsana e le ngaka.

4055 Mokhonyana a nyala mosadi wa gwe
ka lesome la dikhoma. Dipudi ya ba tše
whokotwana le lesome la diponto le
diponto tše tharo. Ka moragô ga mowe
ke ge a khopêla the-gô tha meeti a
mmeka. Mmago mosadi o ile a šimula
moredi wa gwe ka pudi. Taba e a še
ya pakaeno ke taba ya khale. Mosadi
o ile a ba le bana.

886

K34/82

1890

4056 Morema o be a t̄hena^{le} šaka la dikhomo. Ka mosadi yo we o ile a aga^{le} šaka la dikhomo. O ile a dula naē le baka le we a ba go a dira naē bana ba ba raro. Ka moragō ga lebaka le we, o be a šetše a na le lesome la dikhomo le dikhomo tše t̄hano. Dipudi e le masome a mabedi le dipudi tše tharo. Dikhogo e be e le masome a mararo le dikhogo tše t̄hano. Ka tšatši le le ngwe monna a fapana le mosadi a re ke moloi, ka baka la gore o ile a lora a fofela ka leweng. Mosadi wa ngaka a nyake go lola ke monna wa gwe, ka baka la gore monna ke yēna mosadi ka noši.

4057 Mosadi a t̄hala a ya a dula lapeng la mmagwe. O t̄hadile ka baka la go bu-tšwa lentšū la boloi le gore monna o nyaka kudu go molaola mo we dilong tše we yēna mong a dišumilego ka noši. Bjale a re go batswadi ba gwe bogadi a ke t̄ha boēla. Mabapi le dikhomo, dipudi le dikhogo ke tša gwe. Lena a le t̄ha mo fa t̄helo. Thoto e no nyarê-

ge motho a dutši a phela.

4058 Morema a nyaha dikhomo tša gwe ga makholo wa gwe. Makholo wa gwe a re o wa kwala ka baka la gore mosadi wa go o gana go boya bogadi. Ka baka le we ke tswanêlo ya gore ke go bušetše dikhomo tša go. Bjale mosadi o na le dikhomo tše dikae tša bo-ngaka bja gwe kowa gae ga go. Mokhonyana a re a ka tšela tše we, nna ke tšetše dikhomo tša ka tše we ka go nyala ka tšona. Bjale makholo wa gwe a re, feta le thoto e we ka moka ga yona. Ka goriale mo we ke gore dithibile tše la wa go nyala ka tšona. Mokhonyana a ka a kwisša, a tšoga a ngalotšega.

4059 Ba gabo ba re ba ga makholo wa go ba kwala. Ka goriale mo we ke gore o ile go fitša gae a bitša ba gabo a ba botša taba e. Bjale ba mmotša gore ba kwala, bōna o go file lehumō le lentši go fitša dikhomo tše o nyetšego ka tšona. Ka goriale mo we napa o homolê o lebogê dikhomo tše a go filego.

Ge o kare o ya khorong, ba khoro ba yo
ntšha tše dingwe ba fa mosadi. O ile a
o kwa mo we ba bolabolago. Ke moka mo-
lato wa fêla o e ta mo we.

H060 Dithoto tša mosadi wa go ruta ke
monna wa gwe bongaka. Mosadi a no tšwa
le bongaka ga gabole bogadi o wa buru-
ta. Dithoto tša go mo ruta bongaka di
e tšwa monna. Ka baka le we ge mo-
sadi a ka thala thoto e we ke ya mo-
nna wa gwe ka baka la gore tšebo ya di-
thare o e hwetsane ka baka la monna.
O ta ya a hwetsana tša gwe mo we a
tšwa ya go. Le ge batswadi ba ka likiša
gore ba dinyaha ba ka the ke ba dibōna
ka gobane le ba khoro ba ta êma le mo-
khonyana.

H061 Bjale ka Manyapa le Makadikwa.
Manyaka ke ngwana Mokhattha, o ile a
tšeya ke Makadikwa. O ile a mo tšeya
e the ngaka. Bjale a tēna ke bongaka
ka môya wa badimu ba gabō. Bjale mo-
nna a lafiša mosadi wa gwe go fithela

886

1893

K34/82

a folan a ba a t̄eba le bongaka.

4062 Mosadi o ile a t̄hala a t̄se-
yana le Magabê. Magabê o ile a mo-
nyala. Bjale batswadi ba mosadi ba di-
ra gore mothadiwa a t̄e a gape di-
khomo t̄sa gwe. Mokhonyana^{na} yo we wa mo-
thadiwa a ya go e khopolêla. Mosadi
o thadile a dirile dikhomo t̄se thano
t̄sa bongaka^{ka} le dipudi t̄se diphethago
nhokotwana. Bjale monna o be a nye-
t̄se ka dikhomo t̄se diphethago nhoko-
twana le dipudi t̄se ntabê. Bjale
ba fa mothadiwa dikhomo t̄se tharo le
pono ya go bopa dipudi t̄se pedi. Ba
re t̄sela moredi wa rena a dihwetsane-
go ka go êpa fat̄he di t̄ena ga na
mo ga t̄se.

4063 Mokhonyana o ile a toga a fa-
pane na bo. A re go fit̄ha gae ba
e r̄eva le banna ba ga bo. Bjale
banna ba re, taba ga e kwale ka
gobane bongaka o rutilê ke wena.
Bo-kaone ke go isa taba khorong

886

1894

K34/82

ya banna.

4064 Banna ba khoro ba ile ba êma le makhonyana. Ba re go batswadi ba mosadi, moredi wa lena t̄ebo ya dithare o t̄iwa nayō ga geno. A owa o e hwetsane a le bogadi. Ka thoto ya mang. Ka thoto ya mothadiwa. Bjale le balla ka le thakoring la lena ka makhwa mang. Re balla ka le thakoring la mosadi ka baka la gore moepi wa fathie ke yena. Ditsinyagallo t̄sa mothadiwa le ile la mo fa. A owa. Bjale dikhomo t̄se we moredi wa lena a disilego mo we bogadi ke t̄sar monna. Lena ut̄sha^{ng} dikhomo t̄sa mothadiwa le mo fê.

4065 Ba ga Mkhathha ba ile ba dumela go fa mothadiwa thoto ya bona. Bjale ge ba le kowa thopeng, ba roma motho wa go bot̄ša lekhota gore re dumela go fa mothadiwa dikhomo t̄sa gwe. Bjale ba khoro ba re, thepela o mmo t̄se dikhomo t̄se we ka moka ga t̄ona ke dinyaka di bōnala mo ka t̄at̄i la gore. Ke moka a ya a mot̄sa.

886

K34/82

1895

Ba botšā mokhonyana gore o tē ka tšatši la gore.

H066 Ka tšatši le la khoro ya gore ba tšē dikhomo ba ile ba ditšā. A šupa monna yo la wa thebaka, ke gore yo la a gore ge a e tumēla molato khorong a botšā yēna. Go ile gwa ba yēna yo we a fithetšago mantšū go ba khoro. Le mo šupitwa dikhomo ke yēna. Bjale ba khoro ba šupa mothadiwa dikhomo tša gwe.

H067 Mothadiwa a bitšā ba gabo ba ya bonyela mpja. Ba ya go rēpa khoro ka tša go tswalla khoro. Ba ile ba ntšha khomo ba tswalla khoro ka yōna. Ke moka molato wa bona wa fēla o e tša mo we.

Temana ya 7: Kuto ya dithoto ge mosadi a nyuka go thala.

H068 Bjale ka ge molaō o tša dumelle gore mosadi ~~ya~~ tšeya dilo a togē na-

tšo. Dilo tše e dinyakago pele ga gore a togê, o tšeya tše we e dinyakago a ya a uta. Dilo tše we o diuta ga yo mongwe wa gabo. Le ga batswadi ba gwe a ka ya a diuta ge a kwana le batswadi bakeng tša thalo e we. Dilo tše we mosadi a tšišago go diuta ke therotwana pitsa ya go fiwa ke batswadi ba gwe. Le-gogô le we a go ba a robala gôdimu ga lona. Dikobô tē tšona o wa dirwala a ya a uta gammagô le dikobô-nyana tša gwe tše we a go ba ditšwara. O tšhaba gore ba ka šala ba mošena. Matshego o wa ya a laṭha ka nokeng, mo we go nago le bodiba. Ka ôna o tšhaba gore ba ka šala ba mupa a theke a ya a bêlêga. Mafethô le mahô le tšona o wa dirora.

4069 Dilo tše ka moka ga tšona o dirora ka thephiri a tša boniwi. Motho a tho-ke monkana yo mongwe wa monkana wa gwe, o ta mmotša. Le dilo tše dingwe a ka diuta ka ga gwe. Mothang o we a togago ke moka o mo fa tšona ke moka o toga natšo. Mo-

886

1897

K34/82

sadi o wa tšiša go toga mosegare, mola batho ka moka ba tšwile ba ile mašemo-
ng. Mothomong o toga ka maetišo.

H070 Monna o ta sala a dutši ka lapeng a gopola gore mosadi o wa boya a no bōna naga wkapare. Ka morago o ta thōma go butšiša gore mosadi wa ka o kae. Ka moka ba moše ba re ga gona ka mono. Bjale ke moka monna o ta leka go mōnamōna le mafuri a tšāma a theletša. Ke gore khopolo ya monna e gopotše gore o na le monna yo mongwe mo lefokeng. O e phora ka pudi ya lengwai mosadi o tšugile. O ta ba a boela malaong a robala.

H071 Bjale ka Bjane le Mašumu. Bjane o be a tšere ngwana Mohofē. Bjale Mašumu a mo thadiša mosadi. Ka lebaka la maetišo, ke moka mosadi a napa a bjela bjala. Monna a lebella gore mosadi o ta boya ke moka a the ke a mmōna. Khanthe mosadi o tšhabile le Mašumu.

886

1898
K34/82

Dilo ka moka o ile a loka pele ga gore a
toge.

H072 Mothadiwa a ya gapa dikhomo tša
gwe. Bjale ka morago ga mo ba mo file
dikhomo tša gwe, a re go ba ga makholo
wa gwe, ke nyaka dilo tša ka moredi
wa lena o tugile na tšo. Dilo tše we
ke tše: kobō ya bošego, thetshaitshai le
mogaidi. Dilo tše dintši tšona a ke na
taba na tšo ka gobane o file ke
ba gabo. Dikobō tše ke dibelaela ka
gobane ke tha tšwa go dirêka e be
a the šu a di apara. Ba re mowe a
re tena ka baka la gore a re ditsebe.

H073 Monna a dira gore pelaētō ya
gwe e kwe ke ba khoro. Bjale molato
o thekiwa ka dithatse. Dilo tše we
a dibolabolago a tša ka tša ba le bo-
thatse. Mosadi a bōna ke motho mo
a ditšeya. Lebaka le legolo ke gore a
ka the ke a thakola mosadi, ka gobane
mo a mo fa dikobō tše we ke ge a
tha mo a peela. Lekhotla la re a

886

K34/82 1899

re bone molato. Dikobō mosadi a toga
na tšō a di ke di šadiwa moragō. Wena
nkabe o mo amogē pele ga gore a togē
na tšō. Ke moka dipolabolo tša fēla.

Mafello a ditaba tša Tema ya 21.

4074 Ditemana tša Tema ya 21 ke
tšē dilatelanago ka mo fathe:—

3877 Temana ya 1: Diphathō tša thoto. 1801

3886 Temana ya 2: Thoto ya monna 1806

3888 Temana ya 3: Thoto ya mosadi ya go
fiwa ke monna le batwadi. 1807

~~(u)~~ 3

3940 Temana ya 4(u): Thoto ya go dira ke
mosadi ke ya monna. 1833;

886

1900*
K34/82

3960 Temana ya 4(b): moradi wa monna wa
ngaka o thepela le monna wagwe. 1843.

3979 Temana ya 5: Thoto ya go lebana mo-
sadi e tšwa ga bagabo. (Batswadi.) 1852.

4032 Temana ya 6: Thoto ke ya moradi ka
baka la gore tšebo ke ya batswadi 1878.

4067 Temana ya 7: Kuto ya dithoto ge
moradi a nyaka go tšhala.

End. s. 886